

1

כל שעה פרק שני פסחים

לא שמיש לו לומר לא סבירא לי... אחרות קאמר... מי את לך דרנן נמי אמרוס פלוגי: לא סבירא לי...

אחרות קאמר מר או ארדל קאמר מר איל למאי נפקא מינה לדרב כהנא דאמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך החרדית דברי הכל ישרף מיד א"ל *לא שמיש לי כלומר לא סבירא לי א"ר אש כוותיה דרב כהנא מסתברא מדאמר שמיאל *אין הולכה כרכי יוסי מאי לאו (א) צמרתו הוא דלא צמית הא המעי מחצתא לא דילמא לא צממת צממת ולא דמועו מרמע: אין מבשלין וכו': ח"ד כבמים אין לי אלא במצב שאר משקין מניין אמרת קל וחומר ומה מים שאינן כפיגין מעמן אמרין שאר משקין שפיגין מעמן לא כ"ש רבי אומר במים אין לי אלא מים שאר משקין מניין *חיל *ובישל מבושל מ"מ מאי בנייהו איכא בנייהו צלי קדר ורנן האי בשל מבושל מאי עבדי לרו מבועי ליה לכרנניא *ובישל ואח"כ צלאו או שצלאו ואח"כ בשלו חיוב בשלמא בשלו ואח"כ צלאו חייב דהא בשליה אלא צלאו ואח"כ בשלו הוא צלי אש הוא אמאי אבד רב כהנא הא מני רבי יוסי היא *דנניא יוצאין בריקת השרוי ובמבושל שלא נישח דברי ר"מ רבי יוסי אומר יוצאין בריקת השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נישח עולא אמר אפילו חימא ר"מ שאנו הכא דאמר קרא *ובישל מבושל *יכול צלאו כל צורכו יהא חיוב ח"ל *אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים נא ובשל מבושל אמרתי לך ולא שצלאו כל צורכו היכי דמי אמר רב אשי דשויא דרובא חנו רבנן *יכול אבל ביה דהי הוא חיוב תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל נא ובשל אמרתי לך ולא חי יכול יהא מותר תלמוד לומר *כי אם צלי אש היכי דמי נא אמר רב כרמרי פרסאי אברניא *אמר רב הסרא *המבשל בחמי מבריא בשבת פמור פסח שבשלו בהמי מבריא חיוב מאי שנא בשבת דלא התולדות אש בעינן וליכא פסח נמי לאו תולדות אש הוא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

אין לי אלא במצב שאר משקין מניין אמרת קל וחומר ומה מים שאינן כפיגין מעמן אמרין שאר משקין שפיגין מעמן לא כ"ש רבי אומר במים אין לי אלא מים שאר משקין מניין *חיל *ובישל מבושל מ"מ מאי בנייהו איכא בנייהו צלי קדר ורנן האי בשל מבושל מאי עבדי לרו מבועי ליה לכרנניא *ובישל ואח"כ צלאו או שצלאו ואח"כ בשלו חיוב בשלמא בשלו ואח"כ צלאו חייב דהא בשליה אלא צלאו ואח"כ בשלו הוא צלי אש הוא אמאי אבד רב כהנא הא מני רבי יוסי היא *דנניא יוצאין בריקת השרוי ובמבושל שלא נישח דברי ר"מ רבי יוסי אומר יוצאין בריקת השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נישח עולא אמר אפילו חימא ר"מ שאנו הכא דאמר קרא *ובישל מבושל *יכול צלאו כל צורכו יהא חיוב ח"ל *אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים נא ובשל מבושל אמרתי לך ולא שצלאו כל צורכו היכי דמי אמר רב אשי דשויא דרובא חנו רבנן *יכול אבל ביה דהי הוא חיוב תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל נא ובשל אמרתי לך ולא חי יכול יהא מותר תלמוד לומר *כי אם צלי אש היכי דמי נא אמר רב כרמרי פרסאי אברניא *אמר רב הסרא *המבשל בחמי מבריא בשבת פמור פסח שבשלו בהמי מבריא חיוב מאי שנא בשבת דלא התולדות אש בעינן וליכא פסח נמי לאו תולדות אש הוא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

מסורת הש"ס... יוצאין בריקת השרוי... כאלו לא נחפה הי"ז גבי פסח עקר מנייה ביטול שם ליה: עולא אמר רבא *מאי חיוב *דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חיוב בריה דרב נחן מתני לה להא דרב הסרא בהדיא א"ר הסרא המבשל בחמי מבריא בשבת פמור ופסח שבשלו בהמי מבריא חיוב שעבר משום צלי אש אמר רבא *אבלו נא לוקח

R. Simon

קכב

פסחים מא, א

קכא

לענין הגעלה אין להביא ראייה כלל מכאן, ואפי' להכשיר כלי הראשון במיחם שהעבירו מרותח מע"ג האור, וכ"ש בעירו מכלי ראשון, וברור⁷⁹⁹, ושלא כדברי רת"ם ז"ל. ומיהו לענין בליעת איסורין יש דין אחר. שאפי' שני⁸⁰⁰ יש לחוש וכדחזינו בפ"ק דחולין⁸⁰¹ לענין בית השחיטה. ויש שלשה דינים בדבר. דלהגעלה, דלעולם⁸⁰² כבולעו כך פולטו ולענין שבת, כלי ראשון מרותח שהיד סולדת בו מבשל אפי' שאינו ע"ג האור. אבל כלי שני אינו מבשל, ואפי' הוא רותח. כדתנן⁸⁰³ אבל נותן הוא לתוך הקערה. אבל לענין בליעת האיסורין אינו כן, אלא אפי' כלי שני מבליע כדי קליפה⁸⁰⁴. ושלא כדברי האומרי⁸⁰⁵ דכיון דכלי שני אינו מבשל, אף אינו מבליע. ע"כ להרי"ט ז"ל.

ד רבא מחי לה קידרא בחסוסי⁸⁰⁶, עיקר הפי'⁸⁰⁷, שהוא קמח הנטחן ממצה אפויה. וקמל"ן דאפוי שבשלו מותר ואפי' לכתחילה, ולא גורנין ביה מידי. אלא היכי דשכיחו עבדו⁸⁰⁸, דגורנין דילמא אתי למיעבד בקמחא דעלמא⁸⁰⁹.

[מא, א] פיסקא. אין מבשלין את הפסח כו'. אמר רב חסדא המבשל כחמי טבריא בשבת פטור.

הר"ן שבת שם. אבל בתוס' שם מדמים. 800 צ"ל: [כלי] שני. 801 ת, ב. ועי' רשב"א תוה"א בית ד' שעיר א' שיש דוחים הראיה, דם שאני שטבעו להבליע בדם מועט. וכ' דאינו נראה. 802 צ"ל: לעולם. 803 שבת קמח, ב ושם. 804 וכ"ה ברשב"א תוה"א שם בשם רמב"ן ובחי' לחולין, מיוחס לר"ן, שבת שם בשם רא"ה, ובר"ן כאן. ועי' טור יו"ד סי' קה, סח ובב"י. 805 רשב"א שם בשם י"א. 806 לפנינו: איכא דאמרי רבא גופא מחי לה קידרא בתסיסי. 807 וכ"ה רי"ף ורא"ש סי' כת, רמב"ם, ה, ה, מכתם, עטור ה' מצה ומרוח, שיטה א' במאירי, ר"ן, מהר"ם חלאוה והסכמת הטור סי' תסג. וברש"י ד"ה וחסיסי ופי' ב' בערוך ערך חסס דהוא קימחא דאבישונא. ובתוד"ה רבא וש"ר תמהו עליו מלעיל לט, ב. ועי' מה שישב בק"ג אות ח'. ובתוס', רא"ש ותור"פ בשם הערוך, וכן הסכים ר"ן, שהוא קמח עדשים שאינו בא לידי חימוץ וקמ"ל דלא תישיבן לתלופי. ובר"ח פי' שהוא כעין ותיקא. עי' רבינו לעיל לט, ב. 808 צ"ל: עבדי. 809 וכ"פ מאירי ומהר"ם חלאוה. (ושם הוסיף, לאו דוקא עבדים אלא ה"ה קטנים דלאו בני דעה נגהו. העוסקים בבישול). ובר"ף וברא"ש השמיטו. ותמה בטור תס"ג בטעם הדבר. ופי' בב"י, שדעתם דלישנא קמא פליגא ושרי אפי' בדאיכא עבדי,

וכתב הרי"ט ז"ל, ואין הנדון דומה לראיה⁷⁹⁹. אבל נראה ודאי, דפת של ב"ה שהוא ברשות ישראל, אסור לישראל אחר ליטול מידו. דאי לא משוית לגזרת חכמים כי חוכה⁷⁹¹. ומיהו, בשלא טרח ישראל אחריו, אלא ששלחו לו דורון, אפשר שלא גזרו שלא יוכל לשלחו לישראל או למוכרו לו ושלא יודיענו כלום. אלא שיש להחמיר. ולענין חיטין שנפלו מים על מקצתן והוא מיעוט. אם ניכרין, נוטלין ואוכלין קודם הפסח. ואם אינן ניכרין, ודאי אסורין באכילה בפסח דלית לה ביטול בכי האי גונא, שהרי החמץ שם, ולזמנו מחמץ השאר. אבל מ"מ מותר להניחם עד אחר הפסח⁷⁹², שהרי שמא לא החמיצו, ואם החמיצו, שמא לא החמץ מהם כזית בכדי אכילת פרס⁷⁹³. ע"כ להרי"ט ז"ל.

הא דתנן האיילפס והקדרה שהעבירו ברותחין⁷⁹⁴, כתב הרי"ט ז"ל. ליכא למידק מהכא אי עירו' מכלי ראשון רותח לתוך שני מבשל לענין שבת או לא, דאילו מרישא דייק דלא מבשל⁷⁹⁵ ומסיפא דייק דמבשל⁷⁹⁶. וכבר כתבנו במקומו⁷⁹⁷ דעת רת"ם ז"ל בזה דעירו' ככלי ראשון. ואעפ"י שלא מצינו ראייה גמורה לדברי רת"ם ז"ל, מ"מ כדאי הוא לחוש לדבריו לחומרא לענין שבת⁷⁹⁸. ומ"מ

מפת ישראל. וכן הסכים הר"ן, וכ"ה ברבינו שם בשם יש מרבנות. 790 וכן דחה הרא"ה בבדק הבית שם ורבינו שם. וז"ל, אינן דומות כלל, שהתבשיל שלנו היתר גמור הוא ושוב א"א לו להאסר ביד עכו"ם, וכן פת. אבל פלטר בשולו כנכרי כו' אלא כשאין ישראל, התיירו. וכשיש, אסורי וע"כ אין אפיתו מתרת אלא מכירתו. 791 וכן הסכימו הרא"ה והרשב"א בתוה"א שם, וכ"ה ברבינו שם וכ' ב טעמים. א) שכבר נאסר כשבא ליד הראשון. ב) א"כ בטלת כל ענין פת עכו"ם, שנוטלו ישראל זה ונותנו לאחר. וכ"ה במאירי שם. 792 עי' רבינו לעיל מ, א ד"ה ושמואל. 793 עי' רבינו לעיל כת, א ד"ה מתני'. וכל הקטע באור"ת ה' חו"מ אות עו בשם הרא"ה (הו"ד בב"י סי' תמב). 794 צ"ל: מרותחין. 795 מדלא אשמעינן רבותא טפי שלא יערה על הקערה שהתבלין בתוכה. 796 דקתני גותן לתוך הקערה, ולא קתני אבל מערה כו'. וכ"ה בתוד"ה אלפס, שבת מב, ב ד"ה אבל וש"ר כאן ושם. 797 שבת שם. ושם בתוס' הכריע שיערוי מבשל כדי קליפה. ועי' ע"ז עז, ב וזבחים צה, ב בתוס' שם ד"ה עיריה. ובב"י יו"ד סי' סח ואור"ח סי' שיה בארוכה בשיטות. 798 במיוחס לר"ן שבת שם בשם הרא"ה דערוי ככלי שני, ורבינו כ' כאן לחומרא. 799 עי' רבינו לעיל ל, ב ד"ה וזבכלי ראשון. וכ"ד

קכ

ויטי
ויב.
אמר
שלא
הכא
בוגי
זשר
גוים
לטור
785
זכרו
787
לטור,
זראל
יבניה,
בפת
זייתו
זמור,
זראל,
זראל.
זרותו.
זלטור
ז788
תליא
אפי'
זראל.

רי"ח
זה זז.
זרינו.
זב"י.
זמב"ם
זלגוי
זמ"מ
זעטור
זשב"א
זרבינו
זאידך
זראלי.
ז. ע"ז
זא בית
זצ"ל:
זבעה"ב
זם לה,
זז"ל.
זזראיה

שערי, מיירי שנתחמצו השעורים על ידי מים ואחר כך נתנן בחומץ, דאי מתחילה נתנן בחומץ לא היה מחמיץ, דהא בחיטין מבוקעין אמרינן (מ ע"א) שורן בחומץ דהחומץ צומתן, וכל שכן אין מבוקעין^{ק"א}. והוא הדין. מכל^{ק"ב} יין ושמן ודבש נהי דאין מחמיצין חומץ גמור, אבל נוקשה הוי ואסור. ^{ק"ד}ודבש של גוים אין מחזיקין בו לומר קמח יש בו. אבל אי ודאי חזינן ביה קמח צריך לבערו או להניחו לאחר הפסח, אבל לבשלו לצורך הפסח אסור כי בנותנן עליו מים יתחמץ^{ק"ד}. והכי מוכח בירושלמי (פ"ג ה"א) ואלו עוברין בפסח וכו' אמר ר' מנא וכולהו על ידי מוי.

^{ק"ט}וקמח שנפל לתוכו דלף וטורד טיף אחר טיף, אפילו כל היום טורד אינו בא לידי חימוץ, פסק בא לידי חימוץ אם לא אפאו מיד. וספק אם פסק אם לאו אזלינן לחומרא^{ק"ט}.

^{ק"ו}ונשים חייבות באכילת מצה ומרור לילה הראשון אע"ג דמצות עשה שהזמן גרמא הוא. דכתיב (דברים טו ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, כל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה, ונשים הואיל וישנן בכל תאכל חמץ דמצות לא תעשה נשים

בסמוך: יין ושמן ודבש נהי דאין מחמיצין חימוץ גמור אבל נוקשה הוי ואסור: ג. לעיל סי' ח: אלמא מי פירות מחמצה וכו' אבל מיהו חמץ נוקשה הוי ואינו לוקה עליו. וגם שם האריך בראיה. ומש"כ רבינו יחומץ שנמצא חיטה בפסח כשר דמי פירות אינן מחמיצין, והרי ס"ל דנוקשה מיהא הוי, [וזה קשה גם להבנת הנוב"י שרבינו לא הכריע לאיסור כרש"י, אבל סו"ס לא הכריע להיתר]. וכן קשה מה שהקשה הנוב"י דפחה במי פירות וסיים בחומץ. [ועל הקושיא הראשונה אולי י"ל שסובר רבינו דנוקשה בטל בששים כדכתי' המג"א בסי' תמו סק"ה וא"כ משליך את החיטה ודין]. ואולי ט"ס בספרנו וצ"ל דחומץ אינו מחמיץ. וכמש"כ ראב"י"ה סי' תעח, דאם נפלה חטה בחומץ אין בה חשש חימוץ משום דחומץ צומתן. או שחסר אחרי אין מחמיצין יוכ"ש חומץ או כע"ז. ומה שהקשה הנוב"י עמש"כ רבינו י'הוא הדין מכל יין שמן ודבש נהי דאין מחמיצין חמץ גמור אבל נוקשה הוה ואסור וכו', וכתב דצ"ל ויש אומרים נהי דאין מחמיצין וכו', נראה לכאן שא"צ לזה אלא שט"ס קטנה בספרנו ובמקום 'מכל' (שבכל אופן אין לה מובן) צ"ל 'אבלי' וכך צ"ל: דהא בחיטין

חייבות, ישנן בקום אכול מצה. ומרור איתקש למצה דכתיב על מצות ומרורים. ועבדים כי נשים דכל שהאשה חייבת עבד חייב.

וירקות שאדם אוכל לשם מרור הם חזרת חסא, לייטוגא בלע"ז, עלושין^{ק"ח} קרשפילא, תרחבינא אצוא דדיקלא, מרור מררתא, אמירפנול בלע"ז יירמורא בלשון אשכנז. ומצוה בחסא יותר מבכולן דחס רחמנא עלן ופרקינן. ואם אין לו חסא יקח אחד מן האחרים לשם מרור. ויוצאין בהן בעלין שבהן ובקלח שלהן אפילו הקלח יבש, אבל העלין לחין בעינן ולא יבשין אבל כמושין יוצאין בה.

ד ומצה אפוייה שבישלה, כמו שעושין מאכל שלקוק^{ק"ט} וגם לחינוקת מאכל פרפל^{ק"י}, אינו בא לידי חימוץ ושרי. ויש שאינן רוצין להשרות המצה בלילה הראשון במרק, כי ראו אבותיהן שכן עשו וסבורין דמשום שלא תחמיץ עושין. ולא היא, לא היתהגו כן אלא משום שיהא טעם מצה בפיהם כל לילה הראשון. ומיהו אינו טוב לעשות פרפיל, שלא יעשו גם מקמח, וטוב הוא לאסור זה מפני זה^{קכ"א}.

מבוקעין אמרינן שורן בחומץ דהחומץ צומתן, וכל שכן אין מבוקעין. והוא הדין. אבל יין ושמן וכו'. [המילים והוא הדין אין משמעותן ברורה כ"כ ואולי חסר אחריהן]. ק"א. וכת' ראב"י"ה סי' תעח: ואע"ג דלית הלכתא כותיה דר' יוסי [דאמר צומתן בחומץ] ה"מ היכא שלתתן במים תחילה וכדאמרינן בירושלמי וכו'. ק"ב. נדצ"ל אבל. ע"י בהערה דלעיל. ק"ג. הובא בראב"י"ה סי' תעח [ומשם בהגמ"י פ"ד מהל' חמו"מ הג' ה. ע"י מש"כ בהע' לראב"י"ה שם] ובטור סי' תסז ס"ח. קיד. לא ברור למה צריך למים הרי גם בלא זה הוי חמץ נוקשה. [ואולי נפק"מ לתערוכת, דנוקשה בטל בששים. כמש"כ מג"א תמו סק"ה. ולזה מביא ראייה מהירו' שפירש אלו עוברין וכו' דוקא ע"י מים אבל בלי מים הוי נוקשה בעלמא שהוא מדרבנן. קפ"ו. לט ע"ב. כל הדיבור בראב"י"ה סי' תעו ומשם ברא"ש סי' כא ובטושו"ע סי' תסו ס"ו. קפ"ז. בראב"י"ה: דספיקא דאורייתא לחומרא. קי"ז. מג ע"ב. ק"ח. כך בכת"י וד"פ. קי"ט. עיין לעיל מסכת ברכות סי' קצ ד"ה והטוחן. קכ. בכת"י פפרויל. ולהלן פפרויל. קכ"א. משמע שרק בבישול טוב לאסור

תסא

בירור
במנהג,
בריש
שבתא
דחיתפנו
קכ"ג
ובעל א
מותר.
ירוש
רבי יו
מותר)
ומתירי
ואין מו
קכ"א
שראית
הוא ל
תאכל

דמיחלף
לא חשט
[לכשל
דלילה ו
רבינו בו
שאסר ו
מפני מר
לנו לגז
קכ"ג. נא
הירושלכ
ראית. ו
ראב"י"ה.
בראב"י"ז
קכ"ח. צ"י
פר"ח].
למכילתי
המחלוק
לה. וכן
חת"ס הו
דברי רב
כפי ר"ן
ספרא הי
ישראל
ועו"ד ש
רכותינו
לפסחים
שרב ספ
מלאכה

ספר ה'ול"ן

לרבינו אליעזר ל"ו נה"ן ז"ל

יזאלאור י"ד ז'ול"ן ז"ל

ב"י כ"ק - ג"מ

9

דתרומה¹, שיש להזהר בהם מחימוץ. וסובין הן הנו[ש]רים² על ידי לתחת³. והם קלים, כדאמרין⁴ קל מסובין חתן חדר בבית חמין. אבל⁵ שפה היא בכשרה יבש. לא ילעוס אדם חמין ויתן על גבי⁶ מכתו מפני שהן מחמיצין⁷:

7 תעו. ואפוי שבישל⁸, ו⁹ כנוק⁹ לתיעוק ולזקן לתקן ממנו ספרל¹⁰ או שלקוק¹¹, אין בו משום חימוץ. ותניא¹² יוצאים ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימח⁵ דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר (אין) יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אף על פי שלא נימח¹³. ואמרין בפרק כיצד מברכין¹⁴ עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא גבי מצה דבעינן¹⁵ טעם מצה בסוף¹⁶ וליכא, והא לא שייך לטימר אלא בלילה הראשונה, אבל בשאר ימי הפסח שרי. ויש שמחמירין, דלא ליתו למיטעי¹⁷. וחומרא של בעל [גמש]¹⁸ היא: 30

תעו. תניא¹⁹ רבי יוסי בר יהודה <אומר> קמח שנפל לתוכו דלף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ, אמר רב פפא והוא דעביד טיף טיף²⁰. ואחריו²¹ שיפסוק הדלף [אפנן]²² מיד. ואם²³ סמק אם דלף שורד²⁴ היה אם לא ספיקא דאורייתא לחומר²⁵:

תעו. אמר²⁶ מר זוטרא לא לימחי איניש בקימחא²⁷ דאכשונא²⁸ דילמא לא בשיל¹⁵ שפיר ואתי לידי חימוץ²⁹:
תעת. תנו³⁰ רבנן אין לותתין את השעורין³¹ בפסח ואם לתת³² נתבקעו אסורות לא נתבקעו מתרות. והכי הילכתא³³. אמר רב חסדא <אמר מר

(1) מ"א מ"ה מורסן מותר וכי ע"ש. ובמשנה חלה ושבט הנ"ל סובין קודם למורסן. וכירושלמי פאה פ"ז ה"ג וסופה פ"א ה"ז נמנו ונסדרו: סולת, קמח, קיבר, סובין, מורסן. ועפ"ז יש להגיה בכרייתא בתובות קי"ב א' וירוש' סוטה פ"ט ה"ג, ע"ש. — ושם המסכת תרומה גם לעיל ר"ע 34 ור"ע 37. וכן בפר"ח פסחים כ' ב' וליא סעי"ב וליד א' וכעיסור ח"ב כ"ג ד' מפר"ח פסחים קפ"ז ב' ובא"ז ח"ד ל"ז א' ובר"ן פסחים פ"ב ס"ו תשכ"ה. ועי' הקדמת סהמ"ש לרמב"ם: וסדר אחר שביעית מסכת תרומה גדולה וכו' וסדר אחר תרומה מעשר ראש' וכן שם המסכת באגודה. ובמרא פסחים ל"ד רע"א נזכר תרומה, ופ"א תרומות, ע"ש בר"ם. ובפסחים ע"ב ב': תרומה. (2) רש"י, עי' אות שאח"ז. כ"י: הנהר"ם. (3) כורכב מפירש"י שבת ע"ז ב' וכתובות קי"ב א' ע"ש. ועי' רמב"ם פ"ה מה' חמץ ה"ח. (4) ב"ב צ"ח ב'. (5) משנה ל"ט ב'. (6) ד"ס. כ"י: ובמשנה ליתא. (7) וכן בשכל טוב ח"ב עמ' 110 ומא"ת רס"י תס"ו. (8) בריתא בפירוש ר"ם פסחים ל"ט סעי"ב. (9) כ"י:א, ראב"ן: כמו. (10) עי' לעיל עמ' 97 שורה 8 ובהגהותי שם אות 8. (11) עי' ח"א עמ' 83 שורה 6. (12) פסחים מ"א א'. (13) ומבושל פירוש אפוי שבישלו עי' רש"י. (14) ברכות ל"ח ב'. (15) עד כוף חמין בראב"ן ע"ג א' בשינוי. (16) וכן ראבי"ה ח"א ס"ע 256, ובגמרא ליתא. (17) לעשות מקמח, ראב"ן, ועי' מא"ת ס"ו תס"ג. (18) יפה הוסיף כאן המעתיק ר"ז לאסא. עי' פסחים מ' א' ונדה ט"ז ב' וס"ה ב'. ועי' משלי כ"ג ב'. (19) ל"ט סעי"ב. (20) וכן במעשה הגאונים עי' 19 וס' האורה עמ' 189 ס"ו ל"ד. ורמב"ם פ"ה מה' חמץ ה"י. ועי' ד"ס ולעיל ר"ע 1. (21) עי' רמב"ם שם. עד סוף המ"י נזכר ברא"ש פסחים פ"ב ס"ו כ"א בשם רבינו, והועתק סתם במא"ת סס"י תס"ו. (22) רא"ש וטור, כ"י: ויפנה. (23) הועתק במדרגת פסחים פ"ב סס"י קס"ח ובר' ירוחם נתיב ה' ח"ה ובאגודה פסחים שם ס"ו ל"ח. (24) וכן רמב"ם פ"ה מה' חמץ ה"י. עי' משלי י"ט ו"ג וכ"ז ט"ו. (25) ראב"ן ע"ג א'. (26) ל"ט סעי"ב. (27) וכן לקמן סס"י תפ"ב. גמרא: קיררא בקימחא. (28) עי' לעיל עמ' 96 אות 17. (29) ד"ס ור"ח. (30) מ' א'. (31) עי' לעיל עמ' 7 שורה 17, וכן בר"ה ור"ף ור"צ"ג ח"ב עמ' צ' ובהרושי הירושכ"א. (32) עד עוברא לקמן עי' 104 שורה 9 נראה שהועתק במא"ת ס"ו תס"ו בקיצור שינוי קצת, ועי' עי' 104 אות 21. (33) פר"ח, ע"ש.

ספר ראד"ג
חובנו אליצבר דרדי יטול גלו.

כתוב בסמ"ק סימן רי"ט (והנהגות אות ו) רצי נתחיל היה מקפיד
 צמי צליס כשהיו לשין העולם שיעור חיוז חלה מפני שהיא טהורה
 שמי פירות אין מכשירין ומה יעשו מחלמה דלף על גז דעכשו צומן
 הוה שאין לנו מי טהרת אין אדם טהור מטומאת מה מכל מקום
 כיון שנלושה צצליס שלא הוכשרו
 בשום משקה אינה מקבלת טומאה
 ואם כן מה יעשה מחלמה לטרפה
 אינו יכול כיון שהיא טהורה וגם
 לאכלה אינו יכול כיון שאין רוצם
 טהורים ומיהו היה יכול ליטנה לכסן
 קטן כדליתם בצכורות (פז) עכ"ל
 ודבר פשוט הוא שכל שלש העיסה
 צמי פירות שאינם משצעה משקים
 דין החלה [כ"ד] ע"ס עיסה שלשה
 צצליס:

תסג א מותר לחרוך שני שבילים ביחד (א) ולא
 חיישינן שמא יצאו מים מאחת לחבירתה ותחמיץ
 דהוה ליה מי פירות ואין מחמיצין:
 ב (ב) הילכך ותיקא שהוא תבשיל העשוי משמן
 ומלח (ג) עם קמח שרי (ד) אבל העשוי ממים
 ומלח עם קמח אסור: ד ג אין מוללין הקדרות
 פירוש שנותנין קמח בתוך המאכל להקפותו בין
 אם יתן הקמח תחלה בין אם יתן החומץ תחלה.
 ואפילו בקמחא דאבישונא שהוא קמח העשוי
 מקליות שנתייבשו בתנור ואין מחמיצין אפילו
 הכי אסור דחיישינן שמא לא נתייבשו כל צרכן
 ומחמיצין (א). אבל במצה אפויה וטחונה מותר
 ולא חיישינן דילמא אתי לאחלופי בקמח. וכן
 בקמח עדשים ושאר קטניות שרי שאינו מחמיץ.
 ורי"ף וכן אדוני אבי הרא"ש ז"ל כתבו שתמא
 להיתרא במצה אפויה. (ג) ובגמרא קאמר דאפילו
 במצה אפויה אסור היכא דאיכא עבדי שמוזלזלין
 במצות או כיוצא בזה דאיכא למיחש דאתי
 לשרויי אף בקמחא: **ל**

פרטי רחמי דינים המבוארים בזה הסימן
 [א] לחרוך שני שבילים יחד: [ב] לעשות ותיקא: [ג] למלח
 הקדרות:
 א מותר לחרוך שני שבילים ביחד (א) ולא
 חיישינן שמא יצאו מים מאחת לחבירתה ותחמיץ
 דהוה ליה מי פירות ואין מחמיצין:
 ב (ב) הילכך ותיקא שהוא תבשיל העשוי משמן
 ומלח (ג) עם קמח שרי (ד) אבל העשוי ממים
 ומלח עם קמח אסור: ד ג אין מוללין הקדרות
 פירוש שנותנין קמח בתוך המאכל להקפותו בין
 אם יתן הקמח תחלה בין אם יתן החומץ תחלה.
 ואפילו בקמחא דאבישונא שהוא קמח העשוי
 מקליות שנתייבשו בתנור ואין מחמיצין אפילו
 הכי אסור דחיישינן שמא לא נתייבשו כל צרכן
 ומחמיצין (א). אבל במצה אפויה וטחונה מותר
 ולא חיישינן דילמא אתי לאחלופי בקמח. וכן
 בקמח עדשים ושאר קטניות שרי שאינו מחמיץ.
 ורי"ף וכן אדוני אבי הרא"ש ז"ל כתבו שתמא
 להיתרא במצה אפויה. (ג) ובגמרא קאמר דאפילו
 במצה אפויה אסור היכא דאיכא עבדי שמוזלזלין
 במצות או כיוצא בזה דאיכא למיחש דאתי
 לשרויי אף בקמחא: **ל**

תסג א מותר לחרוך שני שבילים ביחד וכו'.
 פלוגמא דלמי ורצא נפרק כל
 שעה (מ) וק"ל (ע"י רי"ף יב, רא"ש
 סי' מד) כרצא דשרי א:
 ב ומה שכתב ה"כ ותיקא
 שהוא תבשיל העשוי משמן
 ומלח עם קמח וכו'. גם זה ע"ס
 וכבר נתבאר בסמ"ק עקומם זה (ח):
 ד"ה מלמח:
 ג אין מוללין את הקדרות
 וכו'. (מ) מ"ר אין מוללין את
 הקדרה נפקא והרובה שימלול נותן
 את הקמח ואחר כך נותן את החומץ
 ויש אומרים נותן את החומץ ואחר
 כך נותן את הקמח עולה אמר אחד
 זה ואחד זה אסור משום כך
 אמר רצא איכא דשרי כי האי מילמח
 במקום דשמי עבדי איכא דלמרי רצא
 גופיה ממו ליה קידרל בחסימי
 וכמו (י"ג) והרא"ש
 (סו"ס) מה פירוש חסימי מלה אפויה
 שטוחנים אותה ד' צמיס ומולליס
 זה את הקדרה ובערוך (ע"ן חס"ק)
 פירש קמח של עדשים שאינו
 צל לדי חיימוך ולא חיישינן
 דילמא אתי לאחלופי בשאר קמח:
 ומה שכתב רבינו דאפילו בקמחא
 דאבישונא אסור ל"מ"ז. מימרא
 ע"ס (ל"ט): ד ומה שכתב רבינו
 ובגמרא קאמר דאפילו במצה
 אפויה אסור היכא דאיכא עבדי.
 כלומר שהוא תמה על הרי"ף
 והרא"ש למה לא כתבו כן ולי
 נראה שאין כאן מקום תמיהה
 כלל כיון דנלשנא נהרא (מ) אמרינן
 דרצא גופיה ממו ליה קידרל
 בחסימי

לשרויי אף בקמחא

זה ואחד זה אסור משום כך
 אמר רצא איכא דשרי כי האי מילמח
 במקום דשמי עבדי איכא דלמרי רצא
 גופיה ממו ליה קידרל בחסימי
 וכמו (י"ג) והרא"ש
 (סו"ס) מה פירוש חסימי מלה אפויה
 שטוחנים אותה ד' צמיס ומולליס
 זה את הקדרה ובערוך (ע"ן חס"ק)
 פירש קמח של עדשים שאינו
 צל לדי חיימוך ולא חיישינן
 דילמא אתי לאחלופי בשאר קמח:
 ומה שכתב רבינו דאפילו בקמחא
 דאבישונא אסור ל"מ"ז. מימרא
 ע"ס (ל"ט): ד ומה שכתב רבינו
 ובגמרא קאמר דאפילו במצה
 אפויה אסור היכא דאיכא עבדי.
 כלומר שהוא תמה על הרי"ף
 והרא"ש למה לא כתבו כן ולי
 נראה שאין כאן מקום תמיהה
 כלל כיון דנלשנא נהרא (מ) אמרינן
 דרצא גופיה ממו ליה קידרל
 בחסימי

דרבי משה

תסג (א) והוא דאסור בקמחא דאבישונא כתוב בהגהות מיימוניות פרק ה' (ד"פ קושטא ה"א) יש אומרים דרוקא בקמח דקליות הוא דחיישינן
 דילמא לא בשיל שפיר אבל סולת גופיה שאופין בתנור לא חיישינן וכן דעת הרמב"ם (פ"ה ת"ה) ואינו נראה אלא דבכל ענין אסור
 וכ"כ רבינו ירוחם (נ"ה ח"ה מו ע"ה) בשם התוספות (רבינו פרץ ל"ט) וכתוב עוד בהגהות (שם) ויש שהיו רוצים להתיר לבשל עם חלב בלא מים
 מיהו גם בזה יש לחוש שמא יתערבו בו מים לכן טוב שלא לעשות כי אם מצצה אפויה:

פרישה

תסג (א) ולא חיישינן. עיין דרישה: (ב) ה"כ ותיקא וכו'. סמוך דין זה לכאן ולא לעיל (סו"ס חס"ק) ש"ס מדגן צמיני קמח וכו' צמיני
 פנשיל: (ג) עם קמח שרי וכו'. כתב רמ"א (סנה ס"ג) ולדין שנהגין להחמיר צמי פירות גם זה אסור: (ד) אבל העשוי וכו'.
 עיין דרישה:

דרישה

תסג [א] ולא חיישינן שמא וכו'. מדין ... בן הקשה ר"ת (לה: ד"ה) מ" על פרש"י (לו: ד"ה אין לשין) שכתב דמי פירות מחמיצין ביותר
 אפילו לחודייהו עיין בב"י (ס"י חס"ב ר"ו דבור ראשון) ופירוש ר"י הג"ל
 (בטור שם): [ב] אבל העשוי ממים וכו'. מכאן הקשה הרא"ש (פ"ב
 סי' יג) אהר"ף (י"ג) שכתב אפילו מי פירות עם מים אין מחמיצין כמ"ש
 לעיל (סי' חס"ב פרישה אות ב): ומכאן יש לדרקק על תירוצו של מורי
 רבי ז"ל (ביאור הרש"ל לטור סי' תנ"ח) ג דילמא שאני הכא שהמלח שבה
 חוזר לתולדותו ונעשה כהכל מים: [ג] ובגמרא קאמר וכו'. ב"י י"שב
 דליכא לתמוה על הרי"ף והרא"ש שכתבו שתמא להתיר אפילו כששי
 עבדי דס"ל כאיכא דאמרי עיי"ש:

הגהות והערות

יש כן הגיה במור וקציעה ובחדושי הגהות דפוס ראשון וכן הוא בדפוסים
 סימן שא אית טו כתב דמדברי היראים מוכח דהראשונים לא גרסו בגמרא הא

תסד א חרדל וכו'. משנה צפרק כל שעה (דף מ:): **ומה** משמע לחתל לאיפולוגי אלישנא קמח דאמר איכא דשרי כי האי מילתא שכתב וצריך לשרפו. הוא לפי שמופס עיקר הלכה (צמילתא) [צדומתא] ה' דשכימי עבדי הילכך נקטינן ללישנא צמרא כרבי יהודה דצני שריפה (פסחים כה.) אבל למאן דפסק כרבנן לא צנינן שריפה דקמי צמרא וזורה לרוח כלעיל צמינן ממ"ה (קפתא):

תסד א אין שורין המורסן וכו'. משנה צפרק כל שעה (דף נט:): **כתב בעל**

העיסור וכו' עד שא"כ גשהה העיסה שיעור מ"ד. כלומר וכוין לכתחלה אסור להסותה אפילו רגע א"כ הוא הדין הכל גמי אסור לכתחלה ומיהו אפשר ליישב דהרב הצנלי סובר דנלישת העיסה למרגוליס כדיעבד דיינין ליה דאין צדו להאכילן מיד אלא על ידי הלעטה או המראה (עי' שנת קסה):

ואם התרגוליס קטנים אי גמי אינן למודין לאכול בהלעטה א"כ אי אפשר אלא שיעמוד עליהן שלא ישהה שיעור מיל:

תסד א אין שורין את המורסן לתרגוליס

אבל חולטין. משנה צפרק כל שעה (לט:): **והגאונים** אסרו כל חליטה [כדפרישית לעיל].

תסד א חרדל (א) או שאר מיני טיבול (ב) שיש בהם מים אין נותנין בהן קמח ואם נתן לתוך החרדל יאכל מיד ולא ישהנו שמא יחמיץ. ובשאר מיני טיבולים כיון שאינן חדים כמו חרדל ודאי מחמיץ וצריך לשרפו:

תסד א חרדל או שאר מיני טיבול וכו'. משנה צפרק כל שעה (מ:): אין נותנין קמח לא לתוך המרוסת ולא לתוך המרדל ואם נתן יאכל מיד ורבי מאיר אומר ובגמרא — אמר רב כהנא מחלוקס לתוך המרדל אבל לתוך המרוסת דברי הכל יסרך מיד. ופירש רש"י מחלוקס. דשרי ליה מנא קמח לאכלו מיד: צומן לתוך המרדל. לפי שהוא חוק ואינו מניחו מהרה להחמיץ. ואמר רב אשי כוותיה דרב כהנא מסתברא מדאמר שמואל וכו' (מא.) ואף על גב דדמי ראייה זו מכל מקום כיון דרב אשי סבר כוותיה הכי נקטינן וכן פסקו הפוסקים ב: ומה שכתב רבינו שיש בהם מים. כ"כ הרא"ש (סי' כט) ופשוט הוא דאם לא כן מי פירות הם ואינם ממתילים (עי' פסחים לה:):

תסד א חרדל (א) או שאר מיני טיבול (ב) שיש בהם מים אין נותנין בהן קמח ואם נתן לתוך החרדל יאכל מיד ולא ישהנו שמא יחמיץ. ובשאר מיני טיבולים כיון שאינן חדים כמו חרדל ודאי מחמיץ וצריך לשרפו:

תסד א חרדל (א) או שאר מיני טיבול (ב) שיש בהם מים אין נותנין בהן קמח ואם נתן לתוך החרדל יאכל מיד ולא ישהנו שמא יחמיץ. ובשאר מיני טיבולים כיון שאינן חדים כמו חרדל ודאי מחמיץ וצריך לשרפו:

סימן תסד

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן
[א] נתינת קמח בחרדל ובשאר מיני טיבול:

א חרדל (א) או שאר מיני טיבול (ב) שיש בהם מים אין נותנין בהן קמח ואם נתן לתוך החרדל יאכל מיד ולא ישהנו שמא יחמיץ. ובשאר מיני טיבולים כיון שאינן חדים כמו חרדל ודאי מחמיץ וצריך לשרפו:

סימן תסה

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן
[א] שריית מורסן לתרגוליס וחליטתו: [ב] או לשפוף בו אוז: [ג] או לשוף בו יבש הנשים במרחץ:

א (ב) אין שורין המורסן לתרגולין (א) אבל חולטין פירוש ברותחין שאז אינו מחמיץ והגאונים אסרו כל חליטה כדפרישית לעיל. כתב בעל העיסור כתב הרב הבבלי מותר ללוש לתרגולין מורסן או קמח ומאכילן מיד או יעמוד עליהם שלא ישהה שיעור מיל וכל זמן שמנקרין בהן או מהפכים בהן אינו בא לידי חימוץ ואין לסמוך על זה (ב) שאם כן גשהה העיסה (ג) שיעור מיל עד כאן: ג כתב אבי העזרי מעשה היה ושרו מעט מורסן ושפשפו בו אווז בפסח ואסר אבא מרי כל האווז (ד) משום דאית ביה בעוריה פרצי פרצי (כדאיתא שבת

סימן תס"ח (ו. ד"ה אכל לחטוט): **כתב בעל העיסור** (ח"כ ה"י מצה ומרור קפמ:) כתב הרב הבבלי מותר ללוש וכו' ואין לסמוך על זה שא"כ גשהה העיסה שיעור מ"ד. כלומר שלא אמרו שכל ששהמה העיסה צלל עסק פחות משיעור מיל אינו מחמיץ אלא דיעבד אבל לכתחלה אין להסותה אפילו רגע אחד צלל עסק. והרמב"ם כתב צפרק ה' (ה"ח) מותר ללוש לתרגוליס מורסן או קמח וכו' ומאכילן מיד או נותן לפנייה והוא עומד עליהם עד שלא ישהה לפנייה כדי הילוך מיל וכל זמן שהם מנקרין בו או שהוא מהפך צדו אינו מחמיץ וכשיפסקו מלאכול יטוף הכלי נמים וישפוך במקום מדרון עכ"ל וכתב עליו הרב המגיד זה דעת קלמ מחברים וכ"כ העיסור בשם הצנלי ושם כתוב שאין לסמוך על זה שא"כ נשהה העיסה כדי הילוך מיל וכן נהגו להחמיר ע"כ:

ג כתב אבי העזרי (פי' תעד) מעשה היה ושרו מעט מורסן ושפשפו בו אווז וכו' ואיתא בפרק (העור והרומב) [כל הבשר] ואי אית ביה פיצי אסור. כך כתב הרא"ש צפרק כל שעה (סי' כ):

דרכי משה

תסד (א) בהגהות מיימניות ריש פרק ה' (רפי קושטא) חרדל כמו כן יש לאסרו בפסח משום דהוה מידי דמידיגן אע"ג דבימיהם היה מותר מכל מקום בדורות האחרונים יש להחמיר שאין בקיאים כל כך באיסור והיתר כדורות הראשונים ואפילו הוא מעורב מקודם הפסח עם דבר אחר אפילו הכי אסור לאכלו ומותר להשהותו ודינו כשאר קטניות כן כתוב בתרומת הדרן (ח"א) סימן קי"ג ג:

תסה (א) כתב מהר"י ווייל (סי' קצג) אין להשליך שעורים

פרישה

תסד (א) שיש בהם מים וכו'. אכל צלל מים היו מי פירות ואין ממתינין וכתיב רמ"א (נהגה ס"ג) שלא לאכול חרדל כלל צפרק אפילו נמערב קודם פסח משום דהוה כמיני קטניות שנהגין צו אסור עכ"ל:

תסה (א) אין שורין וכו'. וכתב רמ"א (נהגה ס"ג) וכתובתם להם שעורים או מים לאכול נרץ ליהרר שלא להשליכס במקום לא שיטאו לידי חימוץ עכ"ל: (ב) שאם כן גשהה העיסה וכו'. כלומר ללא חמירין כשהמה העיסה פחות משיעור מיל צלל עסק אינו מחמיץ אלא דיעבד אבל לכתחלה אין להסותה אפילו (שעה) [רגע] אחד צלל

אשל אברהם

שם ס"ק ג טפס שכן באילו כשנעשו קמה כן נראה לעיניו (כצ"ל):

הגהות והערות

- [ג] נוסף מהמזרחות אמר: "פי"י
- [ד] הוסיף ע"פ כפי מהדוריק:
- [ה] שייך שם י"ג י"ג; מרומות טו, ד. ועיין שו"ת הרשב"א ח"א סימן שלג, וקול אורה מנחת נג, כ ד"ה והרמב"ם:
- [ו] שייך פרי חדש סימן מסא אות כ ד"ה כהן הרמב"ם:
- [ז] ועיין פרי חדש כאן סוף אות ג:
- [ח] נוסף מהמזרחות לעמדת מר"ם:
- [ט] שייך סימן מ"ט סעיף ו' שייך סימן מ"ז:
- [י] נוסף מהמזרחות ספ"ג מקמ"ה ע"פ מרומות שמשון:
- [יא] צ"ע מה הוסף בעל הגא"ל על הבאר היטב שכתב בשם מהר"ל שבתור להשתחוה אך לא להשתחוה ועיין בעה"מ השולחן בילקוט מפרשים:
- [יב] נוסף ע"פ כפי מהדוריק:

ועיין מה שכתבנו בלוח א', ובלוח ד' א"ה יבואל עוד: ד פירוש, עיין מ"א. מה שכתב רש"י ממיר לכתלה וכן כהן הכ"י בשם הרמב"ם, לא נחלה גונאל הוא (ומשום הכי לא כתב דרש"י והרמב"ם מתייין לכתלה), כי רש"י פסחים מ"ט ב' פירש חסיקי קמחא דאגשולא, משמע קמח מקליות, והר"מ ז"ל פרק ה' מתחן ומנה הלכה ג' כתב מנשלין קמח קלוי, והוא מתוספתא (פסחים פ"ג הלכה ג) כ"ו שכתב המגיד משנה, ובלכה ה' אין מנשלין קמח מנרמל וכמו שכתב הכ"י בסימן מס"א, יע"ש. וזה שכתב הר"מ בקמח עמנו שנקלה, לא בקמח מקליות. ועיין חק יעקב אות ד', ולמה שכתבנו אחי שפיר. ועיין אליה רבה אות ג'. ובמה הנמלא קמח, אף דיעבד אומר הר"מ הקמח ברוע, ופאשר גרע מקליות ואלמור, ואף בקליות י"ל דיעבד, ועיין אליה רבה ס"ס: ה וזאבנו. עיין מ"א. ועיין ט"ו [ס"ק] ג'. אין לנשות מלות עדים ציומר, עיין סימן מ"ח סעיף ה':

תסד [סעיף א] מזה שכתב המהמר עם מים, דאי לאו הכי מי פירות אין מתמלין אף חדים וחמוצים, עיין מ"א [סימן] מס"ב [י"ג] ועולת שבה [שם ס"ק ט] וחק יעקב [שם ס"ק ז]. ומה שכתב שמה יחמין, היינו פחות ממל, הא לח"כ ודאי מהמין כבסימן מס"ב [משננות וזכ ריש הקומן, יע"ש. ועיין פרי חדש, ג' מיני חדים הם, ומה שכתב זר"ר לזכורפו לאו דוקא, דהלכה כחכמים [פסחים כא, א] עיין סימן מ"ה [סעיף א] וחק יעקב [כאן ס"ק ב]. ועיין ב"ח דכתב דטור פוסק כר' יהודה, עיין סימן מ"ה משמע דפוסק כחכמים וכל"ל פרק כל שעה [סימן ג]. והר"מ ז"ל בהלכות חמץ ומנה פרק ה' הלכה י"ט זר"ר לזכורפו מיד: א אפילו. עיין מ"א. פירש חפ"י נחמדי קודם הפסח, לאו נפל חרדל לכתב, כי י"ל אפילו פחות מששים כל שיש רוב במנשלי שרי, עיין חק יעקב [סימן] מ"ג [ס"ק ו] וכאן [ס"ק ג], אלל פירוש שנתחן ועם יין שאין ניכר ואין נורמו עומדת אם הוא ממין קטניות וכדומה, אפילו הכי אין לזכור בפסח חרדל המעורב ביין בלי קמח כלל, דמכל מקום הוא בכלל גזירה דמיני קטניות. ובמרומת דהשן סימן ק"ג לא מנאמרי כה"ל לישנא, יע"ש. ועיין ט"ו [ס"ק א] וחק יעקב [שם]. ובמרומת דהשן סימן א' נפל גרגירי מקטניות לא מנאמריין, דגזירת לאיסור משהו דווקא צ"ה מינים, משמע פחות מששים אוקר בלילה, ועיין סימן מ"ג חק יעקב [שם] ומה שכתבנו שם [משננות וזכ ס"ק א]. יש נוהגין שלא לזכור שום פסח, ואיני יודע טעם למה, ומכל מקום עמה אין להקל בפני עם השרץ, ונלגעה לתלמיד חכם אין להחמיר, מה שקורין ער"ד עפ"ל, כמזומה שנהגין הימ, כי אין בכלל קטניות ונדולים הם וליה זכו מערובת תבואה. וקאוו נוהגין הימ, ועיין סימן מ"ג [משננות וזכ אות א] כ"ו:

ועיין סימן (תמ"ה) [חסה] ז' בט"ו [ס"ק] ג' ואי"ה שם יבואר. ולמאן דאמר מי פירות עם מים ישרוף מיד, יש לעיין במנחות [נ, א] ובר"מ ז"ל הלכות מעשה הקרבנות י"ן, ויש ליישב. ועיין מה שאכתוב במ"א אי"ה מזה: (ג) א"א. עיין ט"ו. עיין פסחים מ"ם ב', יע"ש. והט"ו כתב דהטור שפיר הקשה, דאפשר לדינא אין מחלוקת בין לישנא קמח ללישנא בתרא, ר"ק היכא דשכיח עבדי אסור, ורובא אצלו לא היה שכיח עבדי. ומה שכתב ערשים, היינו אפשר היכא דשכיח עבדים י"ל כולי עלמא מודים דקמח ערשים אסור לכשל אף למאן דמתיר מצה אפויה. ועיין בשור מה שכתב ור"י וראינו אבי הרא"ש ז"ל כתבו שהמא במצה אפויה, ור"י פירש חסיסי מצה אפויה, ורא"ש פירש קמח ערשים כערוך [ערוך חס]. ומה שכתב לר"ד אסור קמח של קטניות, עיין סימן תנ"ג, ויראה דקמח ערשים אם נפל למאכל, ולא דוקא קטניות שלימים הוא הדין קמח, כל שהרוב ממאכל היתר, עיין סימן תנ"ג [משבצות זהב ואשל אברהם אות א]. יש שאין אוכלין מצה אפויה כי אם ביום טוב אחרון של פסח, הטעם דחששו דלמא אתי לאחלופי, או שמא יש קמח בהם שלא אפה. ולשרות בצונן טחונה, לטעם א' אין איסור, ולטעם ב' י"ל. והעולם סומכין אהמחבר ומבשלין מצה אפויה, וגם הר"ב מדרשתיק אודי ליה, ועיין פרי חדש [אות ג], ועיין מ"א [ס"ק] ה' ואי"ה שם יבואר עוד:

תסד [סעיף א] מזה שכתב המחבר שיש בו מים, דאי לאו הכי מי פירות לבר אין מחמיצין. והר"ב בסימן חס"ב סעיף ד' דאין ללוש במי פירות לבר, דחיישינן לפירוש רש"י [פסחים לו, א] ר"ה אין לשיך אתו, יע"ש, בחרדל בלאו הכי אין אוכלין בפסח כקטניות. ושאר מיני טבולין, חומץ יין עם קמח בלי מים, להמחבר שרי, והר"ב סמן אמה שכתב בסימן חס"ג סעיף ב'. ועיין סימן חס"ב במ"א [ס"ק] ז"יין במלתו. עיין פסחים מ"ם ב' במשנה רבי מאיר אסור, וברייטא שם לתרומה ישרף מיד, ולחרדל ר' מאיר אומר ישרוף וחכמים אומרים יאכל מיד, וברא"ש שם [סימן] כ"ט כפי הגרואה גירסתו במשנה ור' מאיר אסור ור' יהודה אומר ישרוף מיד, אם לא שטענת סופר הוא. ומכל מקום בברייטא ורב כהנא שם מברא דישורף מיד, ולרש"י פסחים [ל"ה א' ד"ה בין ותוספות] ו"ל"ה מי פירות מוקי לתמניתין במי פירות לבר, ולהרא"ש שם סימן ג' ושאר פוסקים עם מים, ואכתי נוקשה הוה עיין סימן חס"ב [משבצות זהב ריש הסימן] ובוטור שם, ונוקשה אף למאן דאמר מן התורה אסור, כרת אין בו, אי"כ ליכא למילף מנתר שכן כרת, עיין פסחים כ"ו ב', וי"ל כמה הצד מערלה וחמץ תוך זמנו, והיינו לפירוש רש"י דריש פרק אלו עוברין דנוקשה בל יראה, ואפשר לא פלוג, עיין תוספות ריש פסחים [ב, א ד"ה אור] שיאור ישרף. ומחמץ גופא דאפרו שרי, יציבא בארנא כו', ועיין תמורה [ג, ב] אלו הנשרפין כו' ואין להאריך: (א) אפילו. עיין ט"ו. אפשר כונתו דמפרש מה שכתב הר"ב אפילו נתערב קודם פסח, אבל נפל לתבשיל שאי אפשר לשהות אחר פסח אין אסור תערובתו, עיין סימן תנ"ג, ועיין חק יעקב כאן [ס"ק ג] מעמיד י"ל הוה כבעיניה, יע"ש. ומה שכתב חרדל בלי קמח מותר לשהותו, הוא הדין עם קמח בלי מים דמתור לשהותו, ואפשר למאן דחייש לרש"י [פסחים לו, א] ד"ה אין לשיך אתו בסימן חס"ב אין לשהותו וטוב למכור לעכו"ם. ומיהו יראה שאין צורך לאזהורי כל כך למכור, דבעת הרחק שרי אפילו ללוש בהם ולאכול. ומה שכתב בשם הרוקח חרדל שלא יהא טחון בקערה חמץ, דחרף ודוחקא מפליט ומבליע, ולא מהני אינו בן יומא וי"ט בר ג"ט, עיין סימן תמ"ז [אשל אברהם אות ב] בזה. ומיהו קמח חטים שלנו לתותים חמץ הוא, וצריך למכור אף בלי מים. ואם הפירוש נתערב קודם פסח תערובת ממש, אלא שיכול לשהותו אחר הפסח הוה לכתלה, אין ללמד דפחות מששים שרי תוך הפסח, דיי"ל מעמיד או ניכר. ומיהו מרלא מפרש בפשיטות נתערב פחות מששים, משמע בפסח דיעבד אף פחות מששים שרי, עיין חק יעקב בסימן תנ"ג [ס"ק ו] וכאן [ס"ק ג]. ואי"ה במ"א [אות] א' יבואר עוד:

מחצית השקל

גבי מלילות הקדרות קמח קלי אסור כו' קמח העשוי מקליות קאמר, דאלו קמח קלוי מותר, אבל רבינו ירוחם [נתיב ה"ה מו, ו] כתב כו' אסור כו', עכ"ל. הרי דהרמב"ם אף דאסור קמחא דאבשונא מכל מקום מתיר קמח קלוי, וא"כ כל שכן דיש להתיר דיעבד [יחזר מלהתיר אם מלל בקמחא דאבשונא] מצה שגילש בה קמח, דבוה גם הרמב"ם מתיר [חוץ מרבינו ירוחם והפוסקים האוסרים שהביא הרב כ"י שם], דהשתא סלקא דעתיה דמ"א דמצה שגילש בה קמח דומה לקמח קלוי: [ס"ק ז] וסחנו כו'. גוגהין איבור כו'. על פי מעשה טעות שאירע שם כהאי גונא. ועיין בפורי חדש [סימן תסא אות ב ד"ה עוד כתב] שהביאו, וחלק עליו דאין לגזור גורה מדעתנו מה שאינו נמצא בשי"ס:

תסד [ס"ק א] אפילו נתערב, פירוש שצוין כו'. ר"ל, דלא טעיה שנתערב ר"ל עם קמח, דבוה פשיטא דאסור, מה לי נתערב קודם פסח או בפסח. אלא ר"ל דנתערב עם יין, והרבוהא דאע"ג דבשעת עירוב כוחשין אורתו ואינו נראה כקטניות כשכנס הפסח, אפילו הכי אסור. ומכל מקום דיעבד אם נפל חרדל לתבשיל אינו אסור. וגם אי מעורב ביין בלי קמח

דמתיר (ותיקא) [חצבא דאבשונא] סבירא ליה דמי פירות מחמיצין, ואפילו הכי מתיר כיון דאינו ר"ק נוקשה. בשלמא אי היה חמץ גמור שיש בו כרת היה ראוי להוש אע"ג דלא שכיח, אבל כיון דאינו ר"ק נוקשה, לכן לא חיישינן למלתא דלא שכיחא שמה יצאו מים, עכתי. כל שכן לדין דקיימא לן נוקשה דרבנן, וכמו שכתוב ריש סימן תמ"ב: (פי' ד) פירוש כו'. וצ"ע כו' דהא רש"י מתיר אפילו אכתלה. דרש"י פירש הא דאמרינן דף (ל"ט) [מן] רבא מתי ליה קדרא בחסיסי, וקיימא לן כותיה, אלא דנחלקו בפירוש חסיסי, סבירא ליה חסיסי הוא קמחא דאבשונא והוא כרמל שהתבכהים כו', ופלגי על מאי דאיתא לעיל דקמחא דאבשונא אסור, אלא שהר"ף [שם יב] ורמב"ם ויתר פוסקים חולקים דרבא מורה דקמחא דאבשונא אסור, וחסיסי פירש הר"ף רחיה מצה אפויה וטחונה, וקיימא לן [האוסרים לכתלה קמחא דאבשונא: וכן כתב הכ"י בשם הרמב"ם, זה אינו מובן, דאדרבא הרמב"ם הוא מכת האוסרים, ולשון השר"ע הוא לשון הרמב"ם, וכמו שכתב מ"א גופיה. לכן נראה לעיני דהאי וכן כתב הכ"י בשם הרמב"ם צ"ל אחר מה שכתב וכל שכן לענין מצה שגילש בה קמח

למיחש דילמא חייס עלה ולא סגייא ליה במילוי גומרים. ועיין במה שכתבתי בסימן תנ"א [אות ב]:

ומה שכתב בין באלפס בלא מים. והוא הדין לשאר משקין דבעינן שתהיה נאפת שלא על ידי שום משקה, אבל במשקה אף אם הרתיח המחבת יפה ואף בדיעבד יש לאסור, וכמו שכתבו הרמב"ם והמגיד משנה בפרק ה' [שם הלכה ג] אין קולין את הבצק בשמן על המחבת. ומה שהחמיר הראב"ד [שם ו, ו] עוד דאף באלפס גרידתא בעינן שיכפה עליו את הכיסוי, היא חומרא יתירא שאין לחוש אליה, ויפה השיב עליו המגיד משנה [שם]:

ומה שכתב יש אופרים וכו'. זו היא דעת רב עמרם [תשובות גאוני מורה ומערב סימן קין] שהביא הטור, ודוקא לכתחילה אבל בדיעבד מותר, דהא גרסינן בפרק כל שעה [לה, א] יוצאין במצה עשויה באילפס, ומוכיח התם דלרבי יוחנן מיירי אף בהדביק ולבסוף הרתיח:

ומה שכתב שלא יעשו חררות. אינו אלא חומרא בעלמא ופשיטא דבדיעבד יש להתיר, והרי שנינו בתוספתא [פסחים פ"ב הלכה יג] יוצאים בהררה. היופקא"ש שעושיין בזה הדרך לוקחים מדה אחד קמח וחצייה לשין אותה במים והאשה עורכת אותה בידה, ואחר כך חותכת ממנה עוגה קטנה ונותנת אותה ליד התוגרמה לטוט אותה בעץ פרור על הדף אשר אצלה, ומהקמח אשר נשארה במדה שמה בכל פעם אשר היא שטה אותה עד אשר נעשית גדולה ודקה, ולפניה עשת ברזל על האש מבווערת ושמה אותה על העשת של ברזל ותכף כהוף עין מגלגלת אותה ותכף מוציאה, איני יודע בהם שום חשש איסור, דאי מה שכתוב בתרומת הדרשן בסימן קכ"ד שאם לשו עיסה רכה במים ביותר שאין להוסיף קמח לפי שאינו נילוש ונגבל יפה ונשאר מעט בעין בתוך העיסה אף לאחר אפייה, לא דמי דשאני התם שהקמח נכנסת בתוך העיסה, אבל הכא אינו כן אלא שהקמח היא למעלה בפני העוגה ואם כן תכף נאפת בעשת ברזל וליכא למיחש מידי. וההיא קמחא דאבישונא דסימן תס"ג [סעיף ג] דלקמן גם כן אינה ענין להכא דהתם כבישול אבל הכא באפייה, ולפיכך כל שמרתיח יפה העשת מקודם שלש העוגה אין כאן בית מיחוש, ואף לדעת רבינו ירוחם [נתיב ה"ה מו, ד] והגהות מיימוניות [קושטא חמץ ומצה ה, ג] שכתבו שנשים שמשמיות קמח בתנור להתייבש כדי לעשות תבשיל לתניוקות אסור דילמא לא בשיל שפיר, שאני התם דהקמח הוא דק והוי טובא ואין כח אפילו באפייה להתפשט בכולו, אבל הכא שהקמח הוי על פי העוגה ואינו אלא פורתא וברגע אחד נאפת העוגה פשיטא לי דמותר לכולי עלמא, ולאפוקי מרשדים חלק או"ח סימן כ"ו שמגמגם בדבר וכתב דשומר נפשו ירחק ממנו:

ד עוד כתב [מהרש"ם] בתשובה הנזכר שמתור לעשות סופגנים מצפה אפוייה. וכתב בספר כנסת הגדולה [הגב"י] שלעשות פאשטיליש הנהוגות בכל שבת זכר למן, וכן מה שנוהגין שכשמטגנין דגים בשמן במחבת טחים אותם בקמח כדי שלא ידבקו, כל זה אסור לעשותו ואף במצה אפוייה, משום מעשה שהיה שאשת חבר עשתה כן וששכינתה חשבה שהיה קמח ממש ולמחר טגנה דגים בקמח ממש ולפיכך יש לאסור מפני מראית העין. ואני אומר שהכל מותר מן הדין ואין לנו לגזור גזירות מדעתינו, ומה בכך אם אשה אחת טעתה בדין והרי בפרק אין מעמידין [עבודה זרה לג, ב] אמרינן גבי קנקנים של גוים דרבינא. שרא ליה לרב חייא בריה דרב. יצחק למרמא בהו שיכרא, אזל רמא בהו חמרא ואפילו הכי לא חש למילתיה אמר אקראי בעלמא הוא, והכא נמי דכותה. והרי בשי"ס לא חשו למראית העין מהא דגריסין בפרק כל שעה [פסחים לט, ב] לא למחז איגוש קדרה בקמחא דאבושנא דילמא לא בשיל שפיר ואתי ליתי חימוץ, הא לאו הכי שרי. [וכן נמי שרינן התם ותיקא דעבדי במשחא ומלחא, ואמרינן תו התם ג, ב] דרבא גופיה מחז ליה קידרא בחטיסי, ובין לפירוש רש"י [שם ד"ה בתסיסן שפירש קמחא דאבושנא, וכין להירוש הטרוד וזרזי החמץ דהפסיפס הוי קמח של עדשים וכמו שכתבו

אם שוככות המצות זו על גבי זו הווי חמץ, מהר"י ווייל סימן קצ"ג, הביאו ההגהה לקמן סוף סימן תס"א:

ה אין עושיין בפסח וכו'. הכי משמע ודאי בפרק כל שעה [לה, א] דהוה בעינן למשרי פת עבה טפח בפסח, ומתקיף רב יוסף אם אמרו בזרזיין וכו' ומכח זה אוקמה בכל יום טוב, אלמא שדעת רב יוסף לאסור פת עבה בפסח. דאין לומר דמתקיף על הראיה אבל הדין דין אמת, דאם כן אמאי נדינן ממאי דהוה סבירא ליה מעיקרא, אלא ודאי שיש לאסור פת עבה בפסח. ואע"ג דאמרינן התם והאי תנא ביום טוב של פסח קאי, אלמא דאף בפסח בית הלל מתירין לעשות פת עבה, הא אמרינן התם דפירוש פת עבה הוי דנפישא בלישה, כלומר והתנור גדול וכל אשה לשה כשיעור חלה ואיכא טירחא, אי נמי כמו שכתב הרי"ף בפרק כל שעה [י, ב] דנקט דנפישא בלישה לשאר ימים טובים ולפסח הטירחא היא האפייה, אבל כפת עבה שעוביה טפח לא קמיירי הכרייתא ולפיכך יש לאסור. ומסתברא דבפחות מטפח שפיר דמי, וקצת ראיה מהא דאמרינן התם אמר רבי יוסי עושיין סריקין כמין ריקין ואין עושיין סריקין כמין גלוסקאות, ופירש רש"י [שם ד"ה עושיין סריקין] שאין מצירין את [כעכין] [העבים] כגלוסקאות דמתוך עוביין מחמיצין בשהייה מועטת, ע"כ. וטעמא דמצירין אבל בלא ציור משמע דשפיר דמי אע"פ שהן עבין, ובירושלמי דפרק כל שעה [הלכה ד] מצאתי יוצאין במצה עבה עד טפח כלחם הפנים, ומשמע דלא פליג אש"ס דילן דההיא בדיעבד קאמר אם כבר נעשה הפת עבה שיוצאין בה, ולעולם דלכתחילה אין עושיין אותה. ויותר קרוב אצלי דהירושלמי פליג אש"ס דילן אף בדיעבד יש לאסור כיון שהיא עבה טפח, וכמו שכתבתי לענין מים פורשין בסימן תנ"ו סעיף ב', יע"ש ודוק:

ו שלא לעשות פאנד"יש וכו'. ומשמע דאף בדיעבד יש לאסור, ומיהו מסתברא דמצה אפוייה שפיר דמי וכמו שאכתוב בסימן תס"א [אות ב ד"ה עוד כתב] בסיעתא דשמיא:

ז אין ליתן ביצים שלמים וכו'. ואפילו אם הביצה מבושלת קרוב הדבר לאסור לפי שמעבב אפייתו, ויש אומרים שהוא הדין שאסור ללוש העיסה עם זרעים כגון שומר וכיוצא בו מהאי טעמא, כ"י [ד"ה מותר] בשם ארחות חיים [הלכות חמץ ומצה סימן קב]. וזו חומרא יתירה היא דהא אמרינן בירושלמי דפרק כל שעה [שם] יוצאין במצה מתובלת, ומפרשינן מתובלת שומשמן מתובלת אגוזים, וכן דעת הרמב"ם בפרק ה' [מהלכות חמץ ומצה הלכה כ] שכתב מותר ליתן התבלין והשומשמן והקצח וכיוצא בהם לתוך הבצק, ע"כ. ומיהו כביצים יש להחמיר לכתחילה ובדיעבד נראה לי להתיר אף כביצים חיים, ולא דמי לפאנד"יש שכתבתי בסמוך [אות ו] דאף בדיעבד יש לאסור וק"ל:

סימן תסא

א אלא אם כן כיון להתירו לצורך פסח. הטעם דלא אמרינן כבולעו כן פולטו, משום דלא דמי היסק דחודא שעתא להיסק דכוליה שתא וכדאמרינן בדודא דבי מר עוקבא בסוף מסכת עכו"ם [עבודה זרה עו, א]:

נכון להסיק התנור כולב"ס דכיון דאתעבד בה מצוה חדא יתעבד מצוה אחריתי, רש"ל בתשובה סימן (פ"ו) [פז]:

ב בין תנור בין כוביא. הנה דעת הב"י [ד"ה ענין] היא דכוביא אע"פ שהיא של חרס סגי לה במילוי גומרי ולא חיישינן דילמא חייסי עלה משום דלא פקעה כמו קדירות, ואיברא שכן דעת הרמב"ם שכתב בפרק ה' [מהלכות חמץ ומצה הלכה כב] ביב של חרס שמלאו גחלים והסיק מקום שהיה מבשל בו החמץ מותר לבשל עליו מצה. אבל מדברי הטור בכאן ובסימן תנ"א [קצג, ב] וכן כתב שם הב"י [ד"ה ירושמי] לדעת הרש"א ונראה ברוב המקור רוב ד שער ד לז אן

סימן נ"ז כתב שאין לחוש לזה אפילו בפסח עצמו ומכל מקום לא כתב הוא ז"ל אלא לומר שאין איסור בדבר אם כבר נעשה אבל ליהדר בזה לכתחלה יודה הרב ז"ל שצריך להזהר בזה:

אם שוכבות המצות זו על גב זו הוי חמץ מהר"י וי"ל ז"ל סימן קצ"ג:

טור סימן תס"א

דף שי"ז ע"ב שטה י"ג ענין עסק התנור וכו'. נכתב בצדו המרדה לא יהיה בה חריצין שלא ידבק בה עיסה ויחמץ מהר"י וי"ל ז"ל סימן קצ"ג:

נכון להסיק התנור בלולב דכיון דאיתעבד בה מצוה חדא יתעבד מצוה אחרת ומהר"י היה רגיל לעשות ממנו הסק בפי התנור בשעת אפיית המצות משום דיש שבח עצים בפת מהר"י וי"ל ז"ל סימן קצ"ג רש"ל בתשובה סימן פ"ו:

תבשיל שהוש' בפסח בתוך התנור של בית החורף או על גבו מותר בדיעבד פנים חדשות בשם הר"ם מלובלין סימן כ"ז:

בית יוסף

דף שי"ח ע"א שטה נ"ח ובא"ח כתוב ראוי למחות שלא יעשו חררות בחמץ וכו'. נ"ב וכ"ש שראוי למחות שלא לאפות מצה בפסח בחמה וכך כתב ריא"ז הובאו דבריו בשלטי הגבורים פרק כל שעה וכתב שם אפאה בחמה אין יוצאין בה י"ח בפסח:

עמוד ב' שטה ל' כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ה' שמבשלין את הקמח הקלוי וכו'. נ"ב היופקאש שעושיין בונה הדרך לוקחין מדה אחת קמח וחציה לשין אותה במים והאשה עורכת אותה בידה ואחר כך חותכת ממנה עוגה קטנה ונותנת אותה ביד התורגמה לשוט אותה בעץ פרוד על הדף אשר אצלה ומהקמח אשר נשארה במדה שמה בכל פעם אשר היא שטה אותה עד אשר נעשית גדולה ודקה ולפני כעשת ברזל על האש מבושרת ושמת אותה על העשת של ברזל ותכף כהרף עין מגלגלת אותה

ותכף מוצאה שומר נפשו ירחק מהם ובמקום שנהגו החר אין מוחזין בידם ואם הקמח ממצה אפויה לכ"ע מותר וליכא למגור משום מראית העין רשד"ם חלק אורח חיים סימן כ"ו:

→ אנו נהגין לעשות סופגנין ממצה אפויה רשד"ם חלק אורח חיים סי' כ"ו אמר המאסף שמעתי בימי ילדותי שפעם אחת אשת חבר היתה מטגנת דגים בשמן במחבת והמנהג כשטוגנין דגים טחים אותם בקמח שלא ידבקו במחבת ולפי שבפסח אין יכולין לעשות כן לקחה האשה הנזכרת מצה אפויה ושחן אותה עד אשר דק הדק הטב ונעשית כקמח והטיח בה את הדגים ובעת ובעונה ההיא נכנסה השכנה וראתה לאשה הנזכרת שהיתה מטחת הדגים באותה הקמח וחשבה שהיתה קמח ממש למחר הביאו לה דגים לטגן וטחה אותם בקמח ממש ביני וביני נכנס בעלה וראה את אשתו שהיתה טוחה הדגים בקמח ויגער בה אף היא תשיב אמריה כזאת וכזאת עתה אשת החכם אתמול ומה תצעק אלי ויחרד הבעל חרדה גדולה וירץ אל בית החכם ושאל לאשת החכם אם כנים הדברים שאמרה לו אשתו והאמר לו חס ושלום מצה אפויה היתה ונשמעו הדברים לחכמי העיר גזרו שלא יעשו עוד כן מפני מראית העין וכך הוא המנהג עד היום הזה שאין עושיין דבר זה מפני מראית העין ומטעם זה ג"כ אין עושיין פת הבאה בכיסנין שנקראין בלעז פאשטיליש ממצה אפויה וצריך לתת טעם למה גזרו באלו ולא גזרו שלא יעשו גם כן סופגנין ממצה אפויה מטעם זה ואפשר שגזרו באלו מפני שאלו הדברים כיון שהם נעשים בכל יום בימות השנה אתי למיטעי ולומר דכי היכי דבשאר ימים מטיחין את הדגים ועושיין הפת הבאה בכיסנין מקמח או סולת הכי נמי בפסח אבל בסופגנין שאין דרכי בכל יום אדרבא דרכן הוא לעשותן בפסח ולא בשאר ימים ואדרבה ממצה אפויה יש להם טעם יותר מהנעשים מקמח סולת וליכא למטעי לא גזרו ולפי זה למכור סופגנין בחנות אפילו ממצה אפויה אסור כיון דהמנהג הוא לעשות סופגנין למכור בשוק

עמוד ג' שטה ד
עובדין ומגנות מין
ארוץ לזוהר לאהר
במפת וכו'. נכתב ב
החלוק בין מצה שני
במי פירות וכו'. נא
דף כ"ד ע"ב קח
הנשים העושות מצו
שלא תגע כלל בקמח
אפוא עה כאן ובקו
בצפה זה הפלטר י
בשוק מניחת בחנות
וישב בעל החנות
מתפזר מן הקמח ופ
על המצות וכמה פ
ונשמעו דברי והגו
להגיהם סמוך למר
שטה ל' כתוב בה
בתנור וכו'. נ"ב בס
קמח וכו'. כתב מהו
שטה ד' וכ"ש א
המצות וכו'. נ"ב ו
סי' ק"ס ורש"ל בה
מצה כפולה שנג
אם הנגיעה היתה
דינו כמו שאר איסו
הנטיב ואם הנגיעה
כפולה אין כאן חי
צריך שיניח מעט
קליפת רש"ל במשוח
שטה כ"ג ולא ראו
ואפשר האפילו המו
וכן כתב הרדב"א חי
למעשה כתב להתמי

טור

דף שי"ח ע"ב
מחמץ וכו'. בזה ו
הרשב"א ז"ל סימן
סימן ע"ד האריך ב
והעלה שראו שמניב

סור כנסת האריות

חלק אורח חיים

כאמין י"י חיים קרשור צ"ת

תנג (ג) אם לא ביררו. הגהות סמ"ק סימן (רי"ט) נלכד
 אוח יצן פסק לרין לנר העכברים
 והמלא הטור והשיג עליו וכתב שאין לחוש לזה כלל, דמשא
 רחוקה היא לומר שתחמין טהרה קשה צמטע רוק שצפי העכבר,
 ועוד אפילו אם יש בהן נשוכין
 אינו אחד מן האלף ומתבטלין
 כשיטתו ואין כאן מתבטלין איסור
 לכחילה שאינו טומן כדי לנטלם
 ע"כ. נראה מדברייהם שהדין שצבר
 דקמח צמטע הוי לה צלה ומתבטל
 נס' קודם פסח ואינו חוזר ויעור,
 וכדעת הסמ"ג שכתבו תרומת
 הדשן ס' ק"י, ולפי זה ודאי
 הוא הדין בדגן צמטע שאם ציררו
 עד שיש ס' מאותן שלל צמח נמי
 לדעת הטור ומתבטל קודם פסח
 על ידי טמינה ואינו חוזר ויעור
 צימי הפסח אף שאופה צמטע
 הואיל שמתבטל קודם הפסח, אבל
 הסמ"ק כתב נס' רכ"ז ועל הדגן
 שצמח אמר מורי ר' יוחאל שזה
 ממן גמור ואם ינאל מעורב

(והמנהג ליקח לכחילה חטים) (מהרי"ל), אבל לא
 באורו ושאר מיני קמניות, וגם אינם באים לידי
 חימוץ ומותר לעשות מהם תבשיל. הגה: בן יוש
 אוקרים (פור והגהות מיימוני פ"ה ומרדכי פ' כל שעה).
 והמנהג צאצאנו להחמיר, ואין לשנות. מיהו פשוט
 לאין אוקרים נדיעבד ג' אם נפלו תוך התבשיל, וכן
 מותר להדליק צמטע הגעשים מהם, ואין אוקרים
 אם נפלו לתוך התבשיל. ד' וכן מותר להשקות מיני
 קטניות צימ' (ח"ה ס' ק"ג). חרע אקליו"א (מהרי"ל)
 ואני"ס ואליינד"ר אין מיני קטניות, ומותר לאכלן
 צמטע, כן נ"ל.

ב העושה עיסה מן החטים ומן האורז, ה' אם
 יש בה טעם דגן יוצא בה יד"ח בפסח.

ג (ג) אם לא ביררו החטים מאכילת עכבר, אין בכך כלום. הגה: וכן אם לא

מאותו שצמח לרין לנר יפה ו
 שמהיה אפיה קודם הפסח, דאי
 של פסח לפי שרגילות לאפוח נ
 [אפיה] קודם פסח קאי אלס נ

עמרת צבי

(סעיף ד) ו' מצות מצוה ט
 לשמרו. דכתיב ושמרת יב,
 ושמרתם את המצות. ודוקא מצ
 מצוה דהיינו שיוצא בו לי
 ראשונה דהוי דאורייתא, אבל ש
 מצות שאדם אוכל בפסח לא
 בא ליד

ציב משום דיהיב טעמא צמטע
 לא מתבטל צמ' עיי"ש. ולמי שזכ
 הזכיר כאן התנאי שיהיה האלף
 הפסח ואינו חוזר ויעור תוך
 העכברים נראה שצמטע לדברי
 צמטע איסור לכחילה למעשה
 אכילת העכברים הקיל הואיל ד
 שצמח אפשר דגם הטור סבר ו
 כמבטל איסור לכחילה. ולדינא
 אמרין חוזר ויעור, א"כ אף
 להסמ"ג שצבר צמטע דקמח
 צמטע קודם פסח יש לאסרו,

קודם פסח נמי צמטע שיהיה ו
 אינו לרין לנר [אלף] עד שי
 צמחו ולא-אמרין ציה דהוי מו
 איכא למימר שצבר כן גס צג
 לא ביררו ליכא למשמע מי
 דבאו לראשונות צמטע זה דכ
 צמחו ס', ולע"ד כיון דהסמ'
 להטריח לנר עד שלל יהא נכ
 הן אצל נדיעבד אם לא צירר ו
 אף שאינו ידוע אם היה ס' מ
 אחד מאלף ומתבטלין, וגם מ
 הגהות סמ"ק והר"ב צ"ע דני
 גמור ודרכן להיות הרעה אפי
 שמתבטלו אותן שצמחו צמ' ע"י

הקמח, אז יאחו ב'רו מקום ה
 ומותר להשהותו, ואפילו הכי
 כשנראה שאכלה העכבר קצו
 ואיכא ספק שמא לא אכלה
 להשהותו, ואסור לאכלו אפי
 איכא חמץ ונתייבש ומפרך,
 דחמץ. ובתשובה ה'ישנא ס' י
 וזהו מה שכתב דמותו להש

עולת שבת

ל"ח דאין להתיר האורז לבני האשכנזים אפילו בשאלה והחרה
 עיי"ש. ומה שכתב וכן מותר להשהות וכו'. פירוש אפילו נפל
 עליהם מים. וכן מיני גרגרין שקורין בלשון אשכנז טאטרק"א
 הוא מין אורז, וכן מבואר במנהגים [בהגהות אור עא]. וכן כתב
 בתשובת מהר"ם מלובלין סימן ע"ה עיי"ש:
 (סעיף ג) ב מן החטים ומן האורז וכו'. משמע דוקא אלו שני
 מינים, והטעם הוא משום גרידה שהחטים גוררין את
 האורז, ומשום הכי סגי בשיש שם טעם דגן ואפילו אין בו כוית
 בכדי אכילת פרס, אבל אם עשה עיסה משאר מינים בעינין
 דוקא כוית דגן בכדי אכילת פרס. וזהו דעת הרמב"ם סוף פרק
 ו' [היה] והרא"ש בהלכות חלה ס' טו. ועיין ביר"ד סימן שכ"ד
 סעיף ט' לענין חלה:

(סעיף ג) ג אם לא ביררו החטים וכו'. כן כתב הטור וזה
 לשונו, שאין לחוש לזה כלל, דחששא רחוקה היא זו
 לומר שתחמין חטה קשה צמטע רוק שכפי עכבר, דאפילו
 לחיאת שרי בגמרא [מ ע"א] אלא שהחמירו הגאונים לאסרה. ו
 ועוד דאפילו יש בהם נשוכים אינו אחד מן אלף ומתבטלין הן
 בטחינה, ואין כאן מבטלין איסור לכחילה שאינו טומן כדי
 לנטלם עכ"ל. והנה לפי טעם הראשון יש להתיר אפילו לטחון
 הקמח ולאפות ביו"ט עצמו, כיון דליכא שם חמץ כלל, אבל
 לפי טעם השני משום דמתבטלין באינן שאינם נשוכים, הרי אין
 להתיר כי אם נטחון הקמח קודם יו"ט ואז מתבטל היטב
 בששים. ואפייה אפטר לח בלח וכמו שכתבתי לעיל בסימן תמ"ז
 דקמח בקמח מקרי לח בלח וכמו שכתבתי לעיל בסימן תמ"ז
 [ס"ד]. וכן פסק הב"ח [ס"ב], ומסיים בלשונו וכל בעל נפש

יחמיר לעצמו ולאפות הכל קודם פסח, משום דאיכא לרחות
 סברא זו דקמח בקמח לא נקרא לח בלח כי אם יבש ביבש,
 והוי נותן טעם בפסח עצמו שהוא במשהו. וכן כתב הגהות
 המיימוני [קושטא פ"ה ה"ב אות ה] בשם סמ"ק [ס' י"ט ע"י רכא]
 על תבואה גירמ"י שהוא בלשון אשכנז אוי"ט גירואקס"י, שאם
 נתערב בתבואה שיש לאפות הכל קודם פסח, דבפסח עצמו
 אפילו בכל שהוא אסור, אלמא דס"ל דקמח בקמח לא נקרא
 תערוכת לח בלח, על כן הירא את דבר ה' יש להתמיר כדבריו
 כי אין לך תבואה שאין שם מאותה תבואה. וגם מאן דחש
 לחומרא זו אין לו לעשות תבשיל ממצות בפסח, דמאי שנא
 מאפייה. והגהות באפייה שתהיה קודם פסח ובפסח עושין
 תבשיל ממצות, אין טעם לדבריהם ומה שכתב וכן אם לא
 ביררו וכו'. כלומר דגם בזה יש להתיר מטעם דמתבטל קודם
 פסח, אך צריך לראות שיהיה שם ששים כנגדם, לאפוקי מאכילת
 עכברים מסתמא איכא ששים. ולענין שק קמח שכאו העכברים
 ואכלו ממנו, נראה אפילו למאן דסבר דחטים קשים הם ואינם
 מחמיצים במעט רוק שכפי העכבר, היינו דוקא חטים אבל קמח
 ודאי דאליכא דכולי עלמא מחמיץ בפי העכבר, ואפילו אתה
 אומר דרוק כמי פירות הוא, הרי אם אח"כ נותן מים בקמח יותר
 ממחר להחמיץ. וכן איתא בהגהות מיימוני [שם] בהרי"א. וכתב
 הב"ח [שם] כיצד יעשה, דינהל הקמח ואם ישאר על הנפה כמו
 פירורי עיסה יורקו, והקמח מותר להשהותו עד לאחר הפסח.
 ואם נמצא כך בפסח הכל אסור בהנאה, דמה שנעשה קצת עיסה
 ברוק שבפי עכבר נתייבש ומפרך ונתערב ואין מועיל לו ניהול.
 ואם השק מונח במקומו שלא [נענע] [נתנועע] ולא נתערב

צולת שבת
 מנה"ר הארון ל' שנתא ל"י יוס' צ"ב

נ. שם נסס אציו הרא"ש
 ונשם המדקדקין שאופין
 הכל קודם מועד שאל
 יז משהו ממין יחבטל
 קודם זמן אקורו נרביט
 ירוס מבי ח"ג וכס
 חספת רבינו מרן פסקים י
 סוף ע"א:

תנח א אחר שש שעות. אע"ג שזמן הקרבת הפסח הוא אחר ו' שעות ומחלה, מכל מקום עיקר זמנו הוא מחלות, כמו שכתבו החוספות בפסחים דף ה' (ע"א ד"ה לא) וביומא דף כ"ח (ע"ב) ובגדה דף ס"ג ע"ב (ד"ה מן). כתב הטור, המדקדקים נוהגים לאפות הכל קודם פסח, שאם יתערב עמו משהו חמץ יחבטל, ע"כ. ופשוט דכשנאפה קודם פסח נמערב בליטה ונומר אח"כ לבשל המצות בפסח, לא

תנח (א) לשיין בערב שבת אחר שש. פירוט, אחר שש ומחלה, דכן זמן שמעט פסח, ולא כמו שכתבו קצת גאונים שהביא בטור שאין לאפות אלא בליל מוצאי שבת, וז"ל, הילכך אל תאפו מצה אלא במוצאי שבת מפני מראית עין, שאם אחס אופים מערב שבת אחרים מוולוים ומקילים בה, ואע"פ שמומר לאפותה מערב שבת (ע"ה חוקו) והדור המנוה ואופין בזמנה, עכ"ל. וכל זה צמנה דמנוה. והקשה ב"י (ד"ה און) ממה שכתבו

לא כן אף לאכלס בעין אסור. ודברי העולם שבת בסיומן ח"ג (נאום) צוה תמוקים. ומהר"ל (להלכות אפיית המצות עמוד ען) כתב שיש אופין בחוץ המועד כדי לאכול מצות חדשות בכל יום. וכמו המטה משה (בין מקצת) והאופה בליל יום טוב אסור לאפות מצות ספיקות, והוא הדין דאסור לאפות בליל ראשון על ליל שני, מיהו אם אפה מבעוד יום, בליל ראשון יכול לומר אוכל היום פת חמה ויכול לאפות אחרים בליל ראשון ואותו שאפה מבעוד יום יעניעם לליל שני, עיין מה שכתבו סימן תק"ז סעיף ז' ו'. ואם נאבד אחד מהמצות, יאפה אחרות ביום טוב, משום אסמכתא דנהגו לעשות ג' מעשרין אחד, אע"פ שיש לו אחרות שמה נעשו ע"י קטנים, והיה דלענין אפיקומן סמכינן עלייהו (כמו שכתבו סימן תע"ו סעיף ב'), לענין מצה דאורייתא לא סמכינן עלייהו (מטה משה סוף סימן תקצט, שם מהר"ל הלכות סדר ההגדה עמוד פט). ועיין סימן תפ"ב. ואם ילרשה עיסה סמוך למשיכה ולא הספיק לאפותה עד שחשיכה, ג"ע אם מותר לאפותה ביום טוב כדי שלא תחמץ, דהא חלה אסור לאפותה כדי שלא תחמץ, וי"ל דשרי לערים ולומר אני אוכל פת חמה כמו שכתבתי לעיל, אע"פ שלא יקם אותה עיסה למנוח כיון דלא לש אותה לשם מצוה, מכל מקום יוכל לאכלה תוך סעודה או למחר ביום ראשון. ועיין סימן תק"ו סעיף ג' ומה שכתבתי שם (ב"ק ז').

מכל מקום ישעיה ג' מצוה כו' נראה להדי קאמר, שצעתם הדחק דהיינו שיש מורא לאפות מצות כראוי דהיינו הרבה ביחד דבזה יש שבת למנה של מצוה, כדאיחא בהלכות יום טוב סימן [תקן] סעיף ו', וזה אי אפשר מחמת עבדים שירגשו בזה יש היסק גדול, מכל מקום יעשו היסק קטן בליל יום טוב רק לגי מצוה של פסח, וצוה ממורק קושיית ב"י. והך מראית עין פירוט שאחרים יאבדו שאוכלין בשבת ג"כ מצוה. (י' ואח"כ כתב ואע"פ שמומר לאפותה, נראה פירושו ג' מצוה לליל מצוה לחוד, דבזה אין מקום לטעות, מכל מקום משום מצוה בזמנה יאפו במוצאי שבת. וב"י (ד"ה וי"ב) הביא שם מרדכי (פסחים רמז תקמ"ג) בהך מראית עין היינו שיהיה נראה כמכין משבת ליום טוב, נראה פירושו שצבצב אסור להכין ולקדר המצות על השלחן לזורך הלילה כדרך שעושין בחול, אלא ימחין עד הלילה, ואם יאפה המצות בערב שבת יאבדו שהקדים עצמו כדי שיוכל להכין למחר בשבת לזורך יום טוב לקדר השלחן, דאם לא כן למה לא הממין גם באפיית מצוה. וב"י פירש בדרך אחר, והוא דמוק. וקיים הטור שבת ר"י הכהן, ואנו אין לנו אלא מנהג אבותינו לאפות מערב שבת ולא לטרוח ביום טוב ולאחר אכילת מצה, אלא זרויים (מקדמיין למצות, ע"כ. וכפסק השו"ע. ולענ"ד נראה עוד טעם שלא לאפות בליל יום טוב, דיש הרבה דינים באפיית מצה כדלעיל סימן תנ"ו [סעיף ב'], ולאו כולי עלמא דינא גמירי, ויצונו לאפות ג"כ ביום טוב ולא ידעו דין החלה ויצונו לדי אסור שריפת קדשים ביום טוב. ואני ראיתי ממשול זה בעיני. ועוד טעם אחר שמהר"ן באכילה שלא יאפו המינוקת כמו שכתבו סימן (תע"ג) [תעב] [סעיף ט], ואם יאחר בליטה ואפייה ודאי יאפו המינוקת. ובזרוק [סימן רפ"א] כתב לאפות בליל ב' של פסח משום חצוב מצוה, דהוי מעלייתא צוה. ולא נכון לנהוג כן לענ"ד, מטעם שזכרתי. ועיין מה שכתבתי בסיומן תנ"ה [ב"ק ז'] בפירוט של דברי הר"א ממיי"ץ שסבירא ליה ג"כ שאין להתעבד מלאכול חמץ בלילה. כתב הטור, ואני ראיתי בצרלונג מהמדקדקים שהיו אופין כל מה שצריכים למועד קודם המועד, שאם יתערב עמו משהו מחמץ שיחבטל קודם אסורו, עכ"ל. פירוט, קודם אסורו צמשהו דהיינו מחמילת ליל פסח. וכן נוהג מהרש"ל:

לבושי שרד

תנח (ה"ה) ביז סק"א
 חוקו והדרו המצוה
 ואופין בזמנה, ע"כ ז'
 (ס) שם ואח"כ כתב
 ואע"פ שמומר
 לאפותה, עכ"ל:

הגהות והערות

- [ב] בוינו לחקן דמקתא דפוסים כמו "חוקו והדרו המצוה":
- [ג] בספרות אמ"ד תנ"י וליך כמו "סעיף ו", וראה מהני השקל שסימן המצוה":
- [ד] סדר הכתובים משוגע וכוננו למ"א כאן, וזה לשונו כתיב מהר"ק: "ומפירשין מלה ביום טוב עין סימן תק"י, ואם לא מערב יום טוב וממך עד הלילה עין מ"א ז'":

יצונו לאפות ג"כ ביום טוב ולא ידעו דין החלה ויצונו לדי אסור שריפת קדשים ביום טוב. ואני ראיתי ממשול זה בעיני. ועוד טעם אחר שמהר"ן באכילה שלא יאפו המינוקת כמו שכתבו סימן (תע"ג) [תעב] [סעיף ט], ואם יאחר בליטה ואפייה ודאי יאפו המינוקת. ובזרוק [סימן רפ"א] כתב לאפות בליל ב' של פסח משום חצוב מצוה, דהוי מעלייתא צוה. ולא נכון לנהוג כן לענ"ד, מטעם שזכרתי. ועיין מה שכתבתי בסיומן תנ"ה [ב"ק ז'] בפירוט של דברי הר"א ממיי"ץ שסבירא ליה ג"כ שאין להתעבד מלאכול חמץ בלילה. כתב הטור, ואני ראיתי בצרלונג מהמדקדקים שהיו אופין כל מה שצריכים למועד קודם המועד, שאם יתערב עמו משהו מחמץ שיחבטל קודם אסורו, עכ"ל. פירוט, קודם אסורו צמשהו דהיינו מחמילת ליל פסח. וכן נוהג מהרש"ל:

ערך להם למהרי"ק

תנח סעיף א ב"ק ועוד לאפות כל מה שצריכים למועד קודם המועד:

חק יעקב

תנח [א] אחר שש שעות. דהיינו אחר שש ומחצה, כן כתב הב"ח (ד"ה ומ"ש ואיתא), ואחריו נמשכו האחרונים. אכן המ"א כתב וז"ל, אף על גב שזמן הקרבת הפסח הוא אחר וי"ר שעות ומחצה, מכל מקום עיקר זמנו הוא מחצות, כמו שכתבו החוספות בפסחים דף ה' וביומא דף כ"ח ובגדה דף ס"ג ע"ב, עכ"ל. ולענ"ד נראה עיקר קדעת הב"ח ושאר אחרונים. ואין ראיה כלל מחוספות דפסחים דף ה', דהתם לא כתבו חוספות רק להתמיר באיסור חמץ משש ולמעלה ולא יאחר, מה שאין כן להקל לא אמרינן, ולא מקרי בין הערבים אלא משעה שינטו צללי הערב, דהוא משש ומחצה. ואדרבה לפי מה שכתבו חוספות בנדה שם דף ס"ג כיון דלא קים לך שפיר בשיעור שעות היום, על כן לענין תמיד זמן מנחה גדולה קיימא לן דהוי משש ומחצה, ואם כן הוא הדין לענין הקרבת הפסח (ובמ"א עצמו לעיל סימן (תל"ג) [רל"ג] ס"ק א' כתב כן, ע"ש). שוב מצאתי ברוקח סימן ר"פ ובמרדכי טוף פרק (כל שעה) [אור ליי"ר] נרמו תקמ"ג ובשבלי הלקט [סימן ר"ג] שכתבו להדיא מו' ומחצה למעלה, וכן משמע במהרי"ל [להלכות אפיית המצוה עמוד סז], וכן עיקר:

[ב] לשיין בערב שבת. עיין בב"י (ד"ה וי"ב) וט"ז מה שפירש על מראית עין שכתב הטור והב"י [נשם] בשם המרדכי [פסחים רמז תקמ"ג]. ועיין בגדולת מרדכי בפסחים מה שפירש בזה. ולפי שלענין דינא אין נפקותא, לא רציתי להאריך בזה: **[ג]** בערב שבת אחר שש שעות. עיין בטור וב"י (ד"ה וי"ב) וידיעא שכתבו שיש נוהגין ללוש בכל

ליל יום טוב ויום טוב משום חבוב מצוה, וכתב מהר"ל בתשובה סימן כ"י אם תעשה כן היהיר שלא תבא לידי קלקול בהלכות הפרשת חלה ביום טוב ובמדירה ובכיבוי וברחיצת כלים ולאכול אפיקומן אחר חצות. ועיין במ"א שאהר"ן גם כן בכמה חילוקי דינים להנהיגין כן. גם מהר"ל בדרשותיו [להלכות אפיית המצות עמוד עה] האריך בזה. וקצרותי, לפי ברוח העולם אין נוהגין כן, וכן כתב הט"ז שאין לנהוג כן מכמה טעמים. וכתב עוד הטור דיש מדקדקין נוהגין לאפות הכל קודם פסח, שאם יתערב עמו משהו חמץ יחבטל (וכתב במ"א וז"ל, ופשוט דכשנאפה קודם פסח נמערב בליטה מותר אחר"כ לבשל המצות בפסח, דאם לא כן אף לאכול בעין אסורין, דלא כעולת שבת בסיומן תנ"ג). וראיתי בבית מו"ח זקני הגאון זצ"ל ואחריו מו"ח הגאון מהר"ד וואלף נר"י שלא הנהיגו חומרות אלו, רק לשיין קודם יום טוב ובחול המועד, דכיון שלא נזכרו דינים אלו בשו"ע (ומהר"י) [ומהרי"ל] [נשם] סיים וז"ל, וראיתי גדולים נוהגים ומורים כדברי זה וכדברי זה, ועל כולם אני קורא ועמך כולם צדיקים וגומר, עד כאן לשונו: **[ד]** אחר שש שעות. ואף שא"כ מצות אם אין בני ביתו רבים יש ללוש אחר חצות (מהר"י ווי"ל סימן קצ"ג). ומצה שנאפה קודם שלשים, אפילו נעשית לשם פסח אין יוצאין בה, ב"ח ד"ה ומ"ש ובידושלמן, עכ"ל. וגיסי הרב בספרו אליהו דוטא [ס"ק א] ובעולת שבת. [ס"ק א] השיג על הב"ח בזה, ודעתו להקל בדעבד, וכן דעת רוב הפוסקים. עיין בב"י (ד"ה

אשל אברהם

תנח א אחר. עיין מ"א. ועיין מק יעקב [ס"ק א] דמלוא אחר שש ומלוא, כמו שכתב הט"ז והצ"ח. ומה שכתב החק יעקב דבין ערבים לא מקרי עד שש ומלוא, קשה דמשמע בין ערבים מקרי אחר שש אלא ללא חקיקין כו'. ועיין מ"א בסיומן ר"ג אות ב' עיקר שמיטה מדלורייחא משש ומלוא, קשה, ועיין מנחת כהן במנחה שהמשש ממלך א' פרק י"ג גס רש"י [שמות יו, ו] כל בין ערבים ממלחא שניעית, ע"ש. (מה שיש לומר מה שכתב הר"א בן עזרא ו"ל שמות שש שכתב רוב פסוקים היו נשטטים בין שקיעה ללילת הכוכבים, אפשר דם נפקל מסוף שקיעה והפסוקים היו נשטטים ממחלת שקיעה עד סוף שקיעה, גם למה שכתב בפירוש יתרו שם יו"י שקיעה לילה היינו סוף שקיעה). עיין פרי חדש ראה מחלת חודה שבערב פסח אין מצינין [פסחים יג, ב], קשה, דלופין בחגור מול למחור בשוק ויכול להיות בערב פסח ולא אפ"ו כלל חמץ רק למחור מצות נשוק למי זלרין לו אחר פסח. ומה שהקשה [המ"א] על עולג שנת [סימן תנ"ג] כיון דנחטבל קודם פסח אין חומר וניעור ומותר לבשל בפסח, פירשמי שם בט"ז אות ב', יע"ש, דמכל מקום טעם חדש טעם בפסח ע"י ניסול וחומר וניעור, ושאינו לה בלתי ממש כשכר ציין. אם אפ"ו מצות שלשים יום קודם פסח, אם אין לו אחריות יוצא ביה, עיין ב"ח ד"ה וי"ש דנידורגמלי, ועיין סימן תרל"ו [מ"א ס"ק א], ואי"ה שם יבואר. עיין סימן תנ"ג בהג"ה סעיף א', והיינו מצות מצוה לא היה להם עוני, ומכל מקום שאר מצות ג"כ, דאי אפשר ליקח בטוב ולימך למחור ומכפל. עיין חק יעקב סימן תנ"ז אות ט' וזליליה רבה [ס"ק ב] גס מהרי"ל מעשה שנחרכה חלה בחגור בליל יום טוב והמיר מהרי"ל לנרפה ולקרא שם חלה, יע"ש. וזליליה רבה, שלא

תנח (א) לשיין. עיין ט"ז. מה שכתב המחבר נוהגין, משמע לא מדינא, ועיין עולת שבת. והיקש, כתב הלבוש צלי אש ומצות יאכלוהו [שמות יו, ח], רק לאכילה לא לכל מילי, ועיין ב"י ד"ה אין ופרי חדש ובדרישה [פרישן] היקש וזבחת פסח, לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל [עליו] מצות נדכרים טו, ב"ג, ופסחים כ"ח ב' לר' יהודה דהלכות כותיה לא תאכל עליו בומן שחיטת הפסח קאמר, הוא הדין עליו מצות היינו מצה האפויה בזמן שחיטת הפסח קאמר, בה, ואע"ג דכתיב שבעת ימים, משום לילה ראשונה י"ל כתיב הכי, ואחי שפיר מה שהקשה ר' שמעון שם, ולפי זה לר' יהודה דרשא גמורה באפשר. ומה שכתב הט"ז אחר שש ומחצה, כן כתב הב"ח ד"ה ומ"ש ואיחא, ועיין מ"א [ס"ק א]. ועיין מה שכתב המחבר מצת המצוה, הא שאר מצות אופין קודם, והקשה הב"י א"כ מה שכתב הטור בשעת הדחק יאפה ג' מצות במוצאי שבת, משמע שלא בשעת הדחק יאפה שאר מצות ג"כ אחר חצות, והירץ הט"ז דהכי פירושו, דראוי לאפות עם מצת מצוה הרבה שאר מצות כדאיחא בהלכות יום טוב ממלא את תנור שהפת נאפה יפה, ובשעת הדחק יאפה עכ"פ ג' מצות, אבל רשאי לאפות שאר מצות קודם י"ד הרבה כל ששומר מחמץ. ועיין ב"ח ד"ה ומ"ש רבינו שלמון ושאר פוסקים מי שיש יכולת בידו מצוה לאפות כל המצות אחר חצות (ולמה שכתבתי בשם הדרישה יש ספק מהיקשא). עיין דרכי משה [אותו] ב' בשם אור זרוע [ת"א סימן טו] טוב לשמור המצות חמץ, דחמץ מבטלין הארס של מרור, יע"ש. (ופירוש מראין העין יסברו שיאכלו בערב פסח מצוה, ואסור לאכול מצה בערב פסח). והא דלא צריך ביעור מבית דלא בדיל, י"ל כדברבגן אין צריך, ונוקשה לא פלוג. ועיין ב"ח ד"ה הסימן יבואר. ועיין ב"ח ד"ה נתכן מה שכתב נראה כמכין משבת ליום טוב, דממנחה ולמעלה אין עושין מלאכה, ולשיטתיה דשש ומחצה קאמר, ועיין סימן רנ"א במ"א [ס"ק ד]. ומה שכתב הט"ז שלא לאפות ביום טוב מכמה טעמים, ולענין משהו חמץ קודם פסח בטל ואין תנור וניעור, עיין סימן ח"ל [במ"א]. ואם אופין ביום טוב מפירש חלה ביום טוב, ואם לש בערב יום טוב ונמשך עד הלילה, עיין מ"א [סימן] תקי"ז. עיין מ"א [סימן] תקי"ז. עיין מ"א [סימן] תקי"ז.

מבית דלא בדיל, י"ל כדברבגן אין צריך, ונוקשה לא פלוג. ועיין ב"ח ד"ה הסימן יבואר. ועיין ב"ח ד"ה נתכן מה שכתב נראה כמכין משבת ליום טוב, דממנחה ולמעלה אין עושין מלאכה, ולשיטתיה דשש ומחצה קאמר, ועיין סימן רנ"א במ"א [ס"ק ד]. ומה שכתב הט"ז שלא לאפות ביום טוב מכמה טעמים, ולענין משהו חמץ קודם פסח בטל ואין תנור וניעור, עיין סימן ח"ל [במ"א]. ואם אופין ביום טוב מפירש חלה ביום טוב, ואם לש בערב יום טוב ונמשך עד הלילה, עיין מ"א [סימן] תקי"ז. עיין מ"א [סימן] תקי"ז. עיין מ"א [סימן] תקי"ז.

באר היטב

שערי תשובה
תנח (א) שש שעות. עיין באר היטב. וכתב ברכי יוסף [נאה ג] שהאחרונים כתבו בשם הרוקח [סימן רפ] שבע ומחצה, וכן הוא בשבולי הלקט [סימן ריג] כו'. וטוב הדבר להמתין עד שבע ומחצה, ועיין ברב"ב [ת"א] סימן תע"ז ובאלהי רבה [ס"ק א]. וע"ש שכתב ראיתי מדקדקים להתפלל מנחה קודם עשיית המצות, אף דבכל השנה חישי לידעת הרמב"ם [תפילה ג, ב] שלא להתפלל להתחלה מנחה גדולה, בערב פסח היו מחפלים קודם עשיית המצות, ע"ש. וגבן לא נהיגי הכי אף המדקדקים, לפי שבערב פסח שהם פגוים לגמרי אחר עשיית המצות אין חשש שכהה כלל, וגם אין לחוש שיטרוד באפייה יותר וימשך עד הלילה משום דוריון הם האופים מצות בערב פסח, וגם לפי המבואר לעיל סימן רל"ב [סעיף ב] דעכשיו קודין לבית הכנסת ליכא למחש שמה יפגע, ע"ש.

תנח (א) שש שעות. ומלוא, כן דעת הב"ח וט"ז ומק יעקב [ס"ק א] דלא כמ"א. כתב הב"ח דלין יוצאין במנחה שנאפה קודם שלשים יום אפילו עשויה לשם פסח ורוב הפוסקים מולקין עליו, עיין מק יעקב [ס"ק ד]. והמדקדקים נהגו לאפות הכל קודם פסח, שאם יתערב עמו משהו חמץ יתבטל, וכן נהג מהרש"ל [ט"ז] סוף הפינן. וכמה מ"א ופשוט דכשנאפה קודם פסח ונתערב בלישה מותר אח"כ לבשל הנאות בפסח, דאם לא כן חף ללכלו ענין אקוריה, דלא טעולת שנת בסיומן תנ"ג. ומהרי"ל כתב שיש אופין בתוך המועד כדי לאכול מצות חדשים בכל יום. וט"ז כתב דלא כןן לעשות כן, ע"ש טעמו. וכן כתבו האחרונים. וכמה הענות משה, והאופה בליל יום טוב אסור לאפות מצות ספינקות, והוא הדין דאסור לאפות בליל ראשון על ליל שני, מיהו אם אפה מצדו יום בליל ראשון יכול לומר אוכל היים פת חמה ויכול לאפות אחרים בליל ראשון, וזהו שאפה מצדו יום יניעם לליל שני, עיין מה שכתבו סימן [תקל"ז] [מקן] סעיף ז'. ולא ילושה עיסה סמוך לחשיכה ולא הספיק

ללפסוה עד שששים, מותר לאפותה ביום טוב כדי שלא תחמץ, אע"פ שלא יקח אותה למצות, עיין מ"א:

יקח אותה למצות, עיין מ"א:

מחצית השקל

טעם לדבריהם, עכ"ל. וכתבו דתבשיל הרי הוא חומר וניעור, ועל זה תמה מ"א דאם כן גם בעין אסורים. ובהו לכאורה הדין עם מ"א, אבל משמע אחר יש להחמיר לבעל נפש שלא לעשות תבשיל ממצות בפסח, דלפעמים אין כל הקמה נילש ומתגבל ונשאר מעט קמה על גבי עיסה, ואם היה נשאר על גבי מצה למעלה לא היה חשש כל כך, דכיון שניתן לתוך החגור נקלה אותו מעט קמה, והיו כמו קמחא דאבשונא וכהאי גוונא דהוי רק דבר מועט יש להקל. אך לפעמים אותו קמה הוא באמצע המצה מבפנים, כי לפעמים נשאר על גבי העיסה כשהיא קשה מעט קמה, וע"י שמגלגלין אחר זה העוורים את חתיכות העיסה לעשות ממנו מצה ומעגלין אותו בא אותו קמה תוך המצה, וכהאי גוונא כתב מ"א סוף סימן תנ"ט וביותר בסיומן תס"ג ס"ק ד' לאסור ליתן לתוך תבשיל, והניח בצ"ע אם נתגורו לתוך התבשיל אם יש לאסור, וסיים דיש לאסור במצה כהאי גוונא מאחר שהמצה מופסקת בין הקמת ובין האור ואינו נקלה. לכן אין מחזייתים למאן דרוהו חומרא דז' דל"ג שני עיין מה שכתבנו סימן תקי"ז סעיף (ו') [ו], [כצ"ל]. דביש לו פת הדראה מותר לאפות פת נקיה, דמצי לומר פת נקי אני רוצה, הוא הדין דמצי לומר פת חמה אני רוצה: דנהגו לעשות כו' אע"פ שיש לו אחרות שמה נעשו ע"י קטנים. ונתן ב' טעמים דרשאי לאפות משום מצה א' שחסרה לו, אף על גב שיש לו מצות אחרות ויכול ליקח למצה ג' שחסרה מאותן מצות אחרות, מכל מקום כיון שנהגו שג' המצות יהיו מעשרות אחד ואם יקח אחת מאותן מצות אחרות לא יהיו ג' המצות מעשרות אחד, ועוד, שמה אותן אחרים נעשו ע"י קטנים, ומצות מצוה אין לעשות ע"י קטנים כמו שכתבנו. ויש סימן ת"ס: כמו שכתבנו סימן תנ"ז. אם שכה לאכול אפיקומן ולא נזכר עד אחר שבידך בירא פרי הגפן על כוס ברכת המזון לא יאכל אפיקומן ויסמוך על מצה שאכל הדין הספיקה

תנח (ס"ק א) אחר כו'. כמו שכתבו התוספות בפסחים דף ה' וביבואם דאמרינן בפסחים רבא אמר הא דכתיב [שמה יו, טו] אך ביום הראשון תבשילו, על כרחך ר"ל מערב יום טוב מחצות, דכתיב [שם לו, ה] לא תחטט זמן שחיטת פסח. ומכאן דמזמן שחיטת פסח איכא עשה דתבשילית, דהיינו ערב יום טוב מחצות. והקשה הרשב"א בתוספות ד"ה לא תחטט כו', הא זמן שחיטת הפסח הוא אחר התמיד, ותמיד ששחטו קודם חצות פסח, וא"כ על כרחך כיון שצריך לאחר את הפסח אחר התמיד, וא"כ לא היה שחיטת פסח אחר תצות. ותירץ כיון דדיעבד אם שחט פסח קודם התמיד כשר, שפיר מקרי מחצות זמן שחיטת פסח, עכ"ד. ואכתי קשיא הא זמן שחיטה היא משש ומחצה, ועל כרחך צריך לומר כדאמרינן ביבואם דף כ"ח דבאמת זמנו מחחלת שבע, אלא כותלי בית המקדש רחבים ואי אפשר לכיון חצות היים בצל הכתלים עד שש ומחצה, וכן כתב רש"י שם בפסחים [ד"ה לא תחטט]: ובגדה דף ס"ג ע"ב. ד"ה מן המנחה ולמעלה: כתב הטור כו'. הכל קודם פסח כו'. לאפוקי מאותן האופים בליל יום טוב ראשון ובליל יום טוב שני, וע"ש טעם שני הדרונה. ובדרכי משה [נאה ב] כתב עוד טעם לאותן הנוהגים לאפות ביום טוב, לפי דאמרינן [פסחים קטו, ב] מרור צריך לשקונוי בהרפת משום קפא, פירוש ארס של חדרת, ואמר שם באי שמעתי חמץ, א קפא דכלהו חמימי, פירוש ארס של כל דיקות רפואה שלהן חמץ, לכן אופין בליל ב' שיהיו המצות חמין ויבטלו קפא של מרור, עד כאן מספר אור זרוע [ת"א סימן טו]. וכתב הדרכי משה ויש ללמוד מזה דטוב לשמור המצות חמין אם אפשר כדי להשמר מן הקפא, עכ"ל ד"ה דברי העולת שבת בסיומן תנ"ג בזה תמוהים. שכתב כיון דיש פוסקים דקמה בקמה מקרי יבש ביבש, לכן יש לאפות הכל קודם פסח, דאין לך כבואה שאין בהם חטים שצמחו, אלא שמתבטלים מורם פסח. וכו' ד"ה שבת

התחיל להתחמץ. אבל עסק אחר מועט אע"פ שיש בו כח לעכב שלא יתחיל להתחמץ, כל זמן שמתעסקים בו, כדמוכח מקיטוף דאינו עסק גדול ואפ"ה מעכב החמוץ, כדאייתא בהדיא פ' אלו עוברין (פסחים לט, ב). אמנם כ"כ אין בו כח לבטל מה שהתחילו כבר להתחמץ, וכן נראה לחלק⁶. וראייה מהא דאמר רב פפא אההוא דגן שנפל לתוכו דלף והוא דעביד טיף טיף להדי טיף טיף. ופרש"י שהדלף טורד זה אחר זה ואין שהות בנתיים וטרדות הדלף אין מניחו להתחמץ. והשתא אי בעלמא סבירא לן דשהיות מצטרפות, מאי קמ"ל רב פפא פשיטא דבעי טיף טיף דאי לאו הכי אלא שהיה שהות בין טיפה לטיפה, כיון דכל היום כולו נפל היוו השהיות מצטרפות. ואפשר היינו דעת אחד מהגדולים דלעיל, דמייתי נמי ראייה מהכא אלא שקצר בלשונו.

ואין לומר דהוא גופא אתא רב פפא לאשמועינן

דהיות מצטרפות. דא"כ אמתניי דאילו עוברין (פסחים מח, ב) דתנא התם שלש גשים עוסקות בכצק וכו', ותנא עלה כל זמן שעוסקות בכצק אינו בא לידי חימוץ, ואהא הוי ליה לרב פפא לאסוקיה למילתא דבעינן עסוקים רצופין בלי שהייה כדי שלא יצטרפו, ותו הוי שמעינן הכא ממילא דבעינן טיף טיף דהא טיף טיף עסק מועט הוא. אלא ע"כ בעלמא שהיות לא מצטרפות בעסק גמור, ודווקא הכא בעינן טיף להדי טיף בלי שהות, דאי לאו הכי הוו השהיות מצטרפות כיון דהטיף טיף בטול מועט הוא, הא קמן דיש לחלק בין עסק גמור לעסק מועט. לכך נראה שהנקוד שמנקרין המצות אע"ג דיש לחשבן לעסק לענין זה לבד יחשב שכל זמן שעוסקים בו כך אינו בא לידי חימוץ. וכה"ג כתב הרמב"ם⁸ התרנגולים כל זמן שמנקרים במורסן שלשו במים אינו בא לידי חימוץ, ונראה דה"ה בניקור, מ"מ לא חשיב עסק כל כך לבטל השהיות.

סימן קכד

מהגדולים⁴ נתן טעם לאיסור לפי שהקמח שמוסיפים אינו נילוש ונגבל יפה ונשאר מעט בעין בתוך העיסה, ואפי' לאחר אפייה עודנו בעין ושמא לא נאפה אותו קמח יפה, ויש לחוש שמא יכול במרק בקערה ויתחמץ. ונראה דדי בסברא זו ליישב המנהג שנהגו העולם לזוהר. ואם היה אפשר בלי שהיות העיסה, טוב ללוש עוד עיסה אחרת קטנה מגיבול קשה ויכש תמיד לפי הערך ויערב אותו עם העיסה המלוחלחת שניתוסף בו מים ויקבלו זו מזו וזו מזו לחלוחית ויבישות עד שיגיעו שניהם למדה בינונית⁵.

ואין לומר דהוא גופא אתא רב פפא לאשמועינן

שאלה

כשלוש עיסה בפסח למצות ולפעמים מוסיפים המים בקמח יותר מן הראוי, שרי להוסיף או ג"כ קמח לתוך הלישה כדי שחאה העיסה כראוי או לאו.

תשובה: יראה דלא שפיר דמי, אע"פ שנמצא כתוב על שם אחד מהגדולים² שהורה דיותר טוב להוסיף קמח כשאירע כך ממה שהולכים ושואלים למנהיג היאך יעשה, כלשון זה הורה. ונראה דגם מלשון זה משמע דלאו שפיר דמי, אלא דהא גרע טפי ששואלים למנהיג ואפשר בתוך כך תחמץ העיסה³. וגם שמעתי שאחד

סימן קכה

וקי"ל דלא ספינן בידיים איסור לקטן, הא חולק מהר"ם בהלכות ברכות של"ג דהנ"מ באיסור לאו אבל ביטול מצות עשה ספינן ליה. ובזה יישב המנהג שנהגו להטעים התינוקות מן הקידוש בכית הכנסת, ועיין שם. והרי נידון דידן נמי אין האיסור אלא משום ביטול ופגם המצות. אך קשה קצת חילוק דמהר"ם דכפ' חרש בגמ' (יבמות

שאלה: קמן בערב פסח שרי להאכילו מצות או לאו.

תשובה: יראה דאם לא הגיע הקטן לכלל דעת כ"כ שידוע ומבין מה שמספרים לו מניסים ונפלאות ביציאת מצרים שרי להאכילו. ואע"פ דאסרו חכמים לגדול אכילת מצה בע"פ מזמן איסור חמץ ואילך

אומץ סי' תש"ח. 6. ב"י ורמ"א (סי' תנ"ט ס"ג) ומג"א (סק"ד) הביא מסקנת רבינו, ועי' ד"מ (סק"ג) שהביא מתשו' הרשב"א (ח"א סי' קכ"ד) ומהרי"ו (סי' קצ"ג) כד' רבינו דעסק מועט כגון להעביר ידיו ע"ג ל"ח עסק כלל, וכלשון מהרי"ו שם כ"ה במהרי"ל הל"ב המצות (ריש עמ' 10), וכ"ה ברא"ש (כלל י"ד סי' ד') הביאו כב"י שם. 7. ד"ה טיף להדי טיף. 8. פ"ה מחמץ הי"ח.

סי' קכד: 1. ב"י ושו"ע (סי' תנ"ט ס"א). 2. מהר"ש — מוכא במהרי"ל הל"ב המצות (עמ' 11) ובתשו' (סי' קל"א). [ועי' מהר"ש סי' רצ"ח]. 3. עי' מג"א שם (סקט"ו) "וגם במהרי"ל בשם מהר"ש מתיר לכתחילה", ולא ידעתי למה כיון כזה הרי דברי מהר"ש במהרי"ל שם הם ממש כלשון רבינו כאן בשם א' מהגדולים, ועי' גופא כתב רבינו דגם מלשון זה נראה דלאו שפיר דמי, וז"ב. 4. מהרי"ל שם, ומוכא גם במהרי"ו (סי' ת"ל) כלשון הוה. 5. עי' היטב מהרי"ל שם (עמ' י' א) ולקט יושר (ח"א עמ' 95).

סי' קכה: 1. ב"י ורמ"א (סי' תע"א ס"ב), ועי' מג"א (סק"ו) ואין חילוק בין קטן לקטנה. ועי' לקט יושר (ח"א עמ' 80) וכתב זאת בשם מורו [ועי' הגמ"י פ"ג מחמץ אות ב' ופ"ו אות ט' בשם רבינו שמחה, וכ"ז מוכא בלקט"י שם]. 2. סי' י"ז.

סימן ה

וביאור ה"מ יוסף נג' מקומות לא נפיתי כעת דבד ש"מ לדינא ועד האחרון אני נא ומודיע נאמנה לשום עיוגו
במוספת שבת כמדומה לי שהאריך בזה ואודות תערוכות צנן חמץ צננא מנה תליא צאה אם יש צילה כמ"ש צו"ד סי'
שכ"ד: והו' כלל בלח ואינו חוזר וניעור או אין צילה והו' כיבש ציבש דחוזר וניעור לפי מנהגינו שצמ"א סי' תמ"ו ס"ד אך
לפי מ"ש המג"א סי' תס"ו (סק"ט) דאפילו פירור חוזר וניעור ור"ל אף שנאפה קודם הפסח דס"ל דהו' כיבש ציבש לא
ידעתי מקום לספיקו דמעכ"ת אך באמת אני איני מורה כן לעניים משום שמחת יו"ט לאסור האפיה קודם פסח מחשש
פירור המיפך. וטעמי ומוקי לא עת האסף פה כי הדברים עתיקים וארוכים.

וה' שנותיו יאריך כנפש או"נ ש"צ

שניאור ולמן:

סימן ו

גלילי ידיו השחורות ואת כל אשר בה ראיתי וקריתי ונאיתי בקצרה לאמר עם הספר אודות איסור צישול מנה שנחפררה.
באמת כי גם שאינו איסור גמור וברור מדינא מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה ואינו מן המתמיהין לאמר כי היא חומרא
בלא טעם אלא טעמא רבא איכא צמלתא ליהרר מחשש איסור דאורייתא לפי דעת סמ"ק ורבינו ירוחם הובאו צ"י סי' תס"א
וכן פסק הפרי חדש שם (ס"ב) בקמת שנקלה דחיישינן שמא לא בשול שפיר. והנה עינינו רואות בהרבה מנזות שיש עליהם
מעט קמח אחר אפייה וזה בא מחמת שהיתה עיסה קשה ולא נילושה יפה יפה ומ"ש צ"ו (סוף) סי' תנ"ט דבדיעבד שרי
היינו המנזות לחודייהו אבל לשום צמק מסתפק המג"א סי' תס"ג אפילו דיעבד ואף דמסיק להחמיר משום הפסקת
המנה צין הקמח והאור והכא לא שייך האי טעמא בקמת שעל גבי המנה היינו לפי דעת רש"י והרמב"ם שם צמ"א אבל לפי
דעת הפרי חדש שפסק כסמ"ק ורבינו ירוחם בקמת שעל גבי המנה נמי איכא למיחש אפילו דיעבד ואף שהפרי חדש ס"ל
לחלק צין קמח הרבה למעט שעל פני העוגה וחולק על הרשד"ם דלא סבירא ליה חילוק זה פשיטא שהמחמיר בהרשד"ם תבא
עליו ברכה דהא גם המג"א לא ס"ל חילוק זה דלא נסתפק אלא דיעבד אבל לכחלה מודה דאסור אפילו בקמת מעט צממה
ליתן צמק לפי דעת סמ"ק ורבינו ירוחם. ומ"ש המג"א סוף סי' תנ"ט ועוד דהא נקלה כו' הוא לפי דעת רש"י והרמב"ם
ואף שבין להמג"א וצין להפרי חדש יש להקל מ"מ כיון שהקולות הן מצי' טעמים חלוקים אינן מצטרפין דאורייתא כמ"ש
הש"ך סי' רמ"ב וכל שכן צפסח ואף דהמג"א והפרי חדש מייירי בקמת ממש שמעריבם צדים מ"מ כיון שעינינו רואות
מנזות הרבה שמצי' בהם קמח מעט נראה לעין אחר האפייה אי אפשר להכחיש החוש ומה שלא הוכירו זה הפוסקים היינו
משום שזה אינו מצי' כלל אלא צעיקה קשה שלא נילושה יפה וצדורות הראשונים היו שוהין הרבה צלישה וגלגול עד שהיה
נילוש יפה עד שמקרוז זה עשרים שנה או יותר נתפשטה והירות זו צירחאל קדושים למהר מאד מאד צלישה ואין לשין יפה
יפה ולכן נמצא קמח מעט צממות של עיסה קשה כנראה צחוש למדקדקים באמת. והנה משהו קמח צעין שעל פני המנה
למעלה שמחמתן צמק כשמפריים את המנה לתוך המרק כנהוג בשבת יש בזה חשש איסור דאורייתא כי אין כאן תערוכות
כלל אבל צממה טחונה שעושים ממנה עגולים יש לדון בזה דין תערוכות ותלוי באשלי רבצי מחלוקת הפוסקים צו"ד סי'
ק"ד גבי תערוכות יבש בלח ע"ש צפרי חדש. ומגודל טרדתי לא אוכל להאריך בזה ומ"מ אין למחות בהמון עם המקילים כיון
שיש להם על מה שיסמוכו והעיקר ע"ד רש"י והרמב"ם אבל לפי מ"ש האר"י"ל להחמיר כל החומרות צפסח פשיטא שיש
להחמיר בהרשד"ם שצפרי חדש ומ"מ צו"ט האחרון המיקל משום שמחת יו"ט לא הפסיד וצמי פירוס פשיטא דאין להחמיר
כלל כל הפסח.

והיה זה שלום מאדון השלום בנפש או"נ שניאור ולמן במוה' ברוך וזה"ה.

וחדש של ישראל לפי דעת המג"א (סמ"י תפ"ט) אין חשש אלא שבתשובת כנסת יחזקאל (סי' מ"א) האריך להחמיר על פי
דעת הב"ח ונהוג עלמא כוונתה אך (עי' ג"כ יו"ד סי' ר"כ) לצורך ימים של אכילת מנה ואפיקומן דמנה שמורה בשני
הלילות יש להקל כי העיקר בזה כהמג"א דלא כתשובה הנ"ל ואין לי פנאי להאריך בזה.

שניאור ולמן הנ"ל:

(1) סעיף י"א: (1) ביו"ד כללי הנהגת אר"ה ד"ה וכתב: (2) סק"ד (3) סעיף ב':

ותובן הענין בקצרה יען
חלקה כל כך וטעו
סעיף ו' וקרוז לדי דרכ
שכל היום כולו היא גומא
צממה כמ"ש רמ"א לכך
כאסאסה הרי אמרו צמ
לכאסאסה (דאח"ל דמשכחו
קצרה שהושמזה והרי מ
דחסרון בקיאות אינו כדו
מהתארוגים פסקו כהרשב
צ"ל פס"ד דף מ"א ע"ד)
איה אלא חומרא צעלמא
(עי' ג"כ משניות דף קס'
הרא"הו דחגיגה היא מ
של שלמהו שהשמיט צמ
שהעתיק לשון רש"ל כמ"ו
חוזר היינו שאינו מרגיש
הר"ף והרא"ש סכינא דו
לחוכה והלכך לפי דעת ו'
שאין אנו בקיאים בדמיה ו'
הצ"י בש"ע) ואריך להיות
נכסין מלוטשת ואף שימנ
אומנות זו וגם כדי להשחי
צלי שהות מרובה כלל. ומו
יו"ד סמ"י ט"ו) המקילין צ
לדעת פוסקים המחמירים
שלאינו נהגו אצות אצותי

ואודות איסור השופטים
כמ"ש הרא"ש צ

המכסה אני מאוהבי את
ומסיגים גבול רי'
מאיסור קל לחמור אמנם
דווקא ומנדין על זה ולפי
אלא מי שמצוהו ח"ו ולא
סי' של"ד להלכה וכל שכן

(1) פ"א משחיטה ה"ו: (2) חו'
(8) הלכות שחיטה חולין סי' ע'
(14) סי' י"ח ס"ק ב': (15)
(1) כלל ד'
(1) חולין י"ח ע"א: (2) פ"א הכ

מרגא ורגא האאון רבי טניאור צמין
מא אבי צמין

ו' גמס הרוקס [מימן רפ] י"ל דהו כמות, ויזר אסור גיוס טוב דפוס, עיין סימן ט"ז גמ"ל אוח ו' בזה: ד' עבדה. עיין מ"א. והפרי חטב [מות ה] מחמיר בטמא ליעבד, ועיין מק יעקב סוף [מ"ק יג] גמס בים הילל וירה דעה [סימן] ל"ו כעובי אלצע, דהיינו רוח אגודל, והיינו כמות שעות לטומאס: ה' און, עיין מ"א. ועיין ט"ו [מ"ק] ו'. ועיין מק יעקב [מ"ק] י"ו דאכן וגמלים רוחמים יורה ה"טו שהם מסייעים אפיה, יע"ש. ועיין אליה רכה [מ"ק] י"ד דקטנות ית להפרי, ונלכה ית לאסור דיעבד דמי פירות עם מים ממהרים להמין, ועיין סימן תמ"ד ואי"ה שם נאטל אנהם אוח ד' יבואל:

שערי תשובה

[סימן חסא הנביא] שכתב שגורו בטיגון משום שאשה אחת טעתה לפי שראתה לאשת חבר שלקהה קמח ממצה אפיה, והיא סברה שהוא קמח סתם ועשתה כן. והוא הדין לפת כיסנין שקורין פטשלי. אבל סופגנין שדרכם לעשות טפי בפסח לא טעו, ע"ש. ועיין לקמן סימן תס"ג [באר היטב] ס"ק ד' ובפרי חדש [סימן חסא אוח ב' ר"ה עור] חלק בזה וכתב שאין לנו לגזור גזירות מדיעבד, וכן במירוינו אין חוששין לזה, שכל אשה יודעת שהקמח שמשחמטין בו בפסח היא ממצה אפיה וכחושה או טהונה, רק שיש אנשי מעשה שחמטין על עצמם ואין אוכלים שום מצה שרואה או מבושלת במים, שחוששין שמה נשאר בה מעט קמח שלא נילוש, ויחמץ עכשיו ע"י השרייה או הבישול, כדלקמן סימן תס"ג שכתב המג"א [סימן ד] דלא מהני בזה מה שנקלה באור, דהמצה מפסקת בין האור ובין הקמח. ואמנם לעיל סימן תנ"ט ס"ק י"ו משמע דלא ברירא ליה, שהרי שם כתב שהקמח נקלה באור, ומכל מקום גם שם כתב לענין אם הוסיף קמח ישמור המצות שלא יתנם לתוך דבר דבר לה, ועיין שם שכתב בשם מהר"י ווייל [סימן קצג] דמשמע דסבירא ליה שאין העיסה נאפה יפה מפני הפסקת הקמח. ועיין לקמן סימן ת"ס [סימן ח]. ולפי זה אם היינו חוששין שמה הקמח לא נילוש יפה היה החשש במצה עצמה. אך לפי מה שכתב [באר היטב] לקמן סימן י"א בשם המג"א וחק יעקב בדורותינו ברעבד שרי, אי"כ ששיא דקמח לזרעונים דמי, וכפי"ש נראה דאף המחמיר מהאי טעמא אין צורך להתמיר שלא לטבל מצה אפיה במים או במשקה אם נהגן מיד לתוך מים, דפשיטא דאין בזה שיעור להחמיר כלל. וכן מבואר מדברי מג"א לקמן סימן תס"ג [סימן א], ע"ש. ומכל שכן לטבל בתוך יין שהוא מי פירות, עיין לקמן סימן תס"ב [סימן ח] לענין יין צמקים, ועיין שם לענין מי דבש שמתחמץ המג"א: אם דינו כמי פירות, ושם נ"ד אפרים כתבתי דלפי דברי המג"א יש להסתפק גם ברוטב אחר שצטמק הברש בחורבו היטב וקלט טעם הברש, וכן בבארש"ט העשוי מלפת שקורין בורקיים אם נחמד הרבה והוא בלי תערובת מים כלל. ולפי זה יש מקום קולא גם להחמירין לתוש שמה יש קמח בהם, דברוטב י"ל דמי פירות הוא, אך החכם צבי [סימן קמ] חלק א' בין צמקים, וסבירא ליה דלא הוי מי פירות, ואי"כ מכל שכן [במעט] בורטב ובארש"ט שאין לחשבו מי פירות. ועיין מה שכתבתי שם [סימן ח]. ומכל מקום קמח מצה אפיה שלשה מני טיגון בשומן לבד, שקורין חרעמולין, ודאי דשרי, דשומן ודאי מי פירות הוא כמבואר לקמן סימן תס"ב [שם]. והרבה מקילין בכל ענין, וסבירא ליה שאין לחוש לזה רק בתוספות קמח באמצע הלישה, הא לאו הכי לא חיישין כלל שמה נשאר קמח שלא נילוש, דהחוקיק איסורא לא מהזקינן, וגם נראה שהתחלת חומר זה יצא ממה שהיו נוהגין מקדם [לעשותה] על פסח מצות עבות הרבה, אף שלא היה כשיעור טמא מכל מקום היו עבות הרבה, וממה היו עושים הקמח לפסח לזי גרידה ברי"ב אייז"ן. והוא מילתא דשכיחא טמא שימצאו מהם מה שלא נאפה יפה באמצע כפי הצורך, וגם ע"י שהעזרים בעריכה אין הידים עסקניות כל כך בעיסה, שבקל גומרים מלאכתם, ושוהה לפעמים כמה מצות על השלחן בלא עסק טרם נתינה לתגור כידוע, ולכן החלו אנשים יראי ה' לפרוש מלאכול מה שנעשה מקמח מצה אפיה. ובאמת שראוי לכל מורה בעירו להשגיח על זה על מעשה אפיה כשאופים המצות העבות להזהירם מאד על כזה, שאפשר שיבואו לירי חשש חיימין גמור. אבל הידאנא אחשד דרא ורובא דאינשי אין אופין מצות עבות כלל, רק רוקיקים דקים, והקמח נעשה ע"י שמייכשים אותם בתגור ואחר כך טהנו ברחיים או דכו במרובה, ואודו ליה החששות הללו, אם לא יתושר להו שמה נשאר קמח בשעת לישה בתוך העיסה, לזה לא חשו מטעמא דכתיבנא:

הגיה [ואף לפי החשש שמה נשאר קמח מעט בשעת לישה, נראה דטפי יש להקל במצה כתושה וטחונה עד אשר דק, ממצה שרואה או מבושלת במים כמות שהוא, דשם י"ל דהמעט הקמח הוא במקום אחד וכשכא עליו מים הוא מתחמץ במקומו, מה שאין כן כשחמורה למכתשת ושוחקה הרק היטב עד אד, רק, כלי ספק שחיון שחוששין הרבה ביהא אם המצא ימצא באחת מעט קמח ע"י הכתישה נעשה כבאב דק פורה ונבלל מאד, עד שברואי לא ימצא [פירות] [קורטא] מהקמח במקום אחד שיהא נופל לומר עליו שם חיימין כלל, וכהאי גוונא כתב בדבר שמואל סימן ש"א במצות שהניחו אותם בבית שמקדים שם הקמח ונמלאו מאבק הקמח, לענין אם ליתן אותם במים או במקום, ש"ל שאותו הקמח אינו בא לכלל חיימין, מחמת שיעורו שנבלל ונהפך למים כנראה לפעמים. ונראה דבזה הרבר ברור שאף אם היה נשאר בשעת לישה קורט של קמח בעין הוא מתפרק על הטהינה והכתישה ומתחלק לגרגרים דקים מן הדיקים, ומתערב בתוך שיעור רב קמח כתוש ממצה אפיה, והוא אחד מן אלף, והדבר ברור. ונראה כתוש שבי א' ג' גרגרים דקים מקמח או אפילו יותר מעט אינה כלל בכלל גדר חיימין. ואע"ג דקפדינן על חיימין בחטה שנמצאת במים אפילו אם היא חטה קטנה או חצי חטה, שאני תתם שחלקי הפירורין הם דבוקים בטבע ואפשר שיקבלו טעם חיימין, מה שאין כן גרגירי קמח המפורדים אחת הנה ואחת הנה, הרע נותנת דבטלי לגמרי ואין בו כדי להחמיר כלל, והוא ברור לפענ"ד שבמצה אפיה וכתישה הנעשה ממצות שעושין רוקיקים דקים, אין לתוש בהם, כמו שאין תוששין לאכול המצה עצמה ואין חוששין ליה שמה יש בתוכה מה שלא נאפה יפה ונתחמץ. וממילא דגם לשמא נשאר קמח אין לחוש, מטעמא דכתיבנא. אך רבים ושלמיים שאוכלים ממצה שרואה ומבושלת, אע"פ שאינה כתושה וטהינה, ועל כרחק דטעמייהו כמו שכתבתי לעיל, דלא מהזקינן איסורא שמה יש קמח בעין שנשאר בשעת לישה, רק היכא שהוסיף מיה הוסיף קמח באמצע הלישה, אבל בסתמא לא חיישין. ויש להם שיטמוכו על עמוד העולם הגאון חכם צבי ז"ל, כאשר העיד עליו בנו הגאון ז"ל בשאלת יעבי"ץ חלק ב' סימן ס"ה, שכתב על דבר אחד שהחמיר שלא לשחור אפילו עם קיסטין צוקיד, וגער בו שמפני חשש רתוק כי האי בני למנוע שמחמת יום טוב, והביא לו ראיה מדברי אביו ז"ל על דבר מצה שרואה שהמחמירם פורשים מהם, והוא ז"ל סתר כל דבריהם, וסוף דבריו עולה כהאי גוונא כו' [רי"ל], שגיכ אמר שאין למונע משום שמח יום טוב, עכ"ל. וכן כתב הגאון ז"ל בספר מור וקציעה סימן זה, דפאנדי"ש היינו מרליי"א כפשטיר"א שעושין מקמח, ואפילו לשה במי פירות, אבל העשירה ממצה טחונה ודאי שריא אפילו נילוש במים, אע"ג דיש מהמירין, לית דחש להא, וראינו מחסדינו עולם שאכלוהו, עכ"ל. ומכל מקום הרוצה לקדש עצמו במותר לו שלא לאכול מצה שרואה או מבושלת אפילו טחונה וכתישה, אין מוניהין אותו, כמו שכתבתי לעיל סימן תנ"ג [סימן ח] משו"ת דברי יוסף שאותם שנהגו לאכול מצה של כל הפסח מחטים שמורים משעת קצירה אין בזה לא משום יהודא ולא משום מתלוקת ולא משום לא תתגורו: עד כאן הגיה:

ומי שרוצה לנהוג שלא לאכול מצה שרואה ומבושלת, יש לעשות כמו שכתבתי לעיל [שם] שינהג בפירוש שאינו מקבל עליו שיעשה כן חרדי, ואין ברעתו לנהוג כן רק באותו פנים או פעמים שירוצה, ולא לעולם, עיין [וי"ד] סימן [רי"ב] [רי"א], מיהו נראה דגם בזה בחתרה דחרטה סגי ליה כמו שכתבתי לעיל סימן תנ"ג [שם], ואפשר דבזה אין צורך התרה, דדוקא התם כיון שהיה תוהג לחזור אחר קמח שמור משעת קצירה הוי ליה כפירוש שאינו אוכל מצות מקמח אחר כתושת שמה נפלו מים עליהם אחר קצירה, מה שאין כן בזה, אם לא אמר בפירוש שמקבל עליו שלא לאכול רק שעושה כן שאינו אוכל המצה שרואה ומבושלת, אין חטמא כפירושו ואין גאון אומדנא דמובת שאסור על עצמו לאכול כשהוא שרואה, אף שהיה בלבו שעושה כן משום חומרא מכל מקום קבלה בלב בלתיא אין עליו דין נדר עד שיוציא בשפתיו, כמבואר ביורה דעה סימן ר"ו [שם] [א], ע"ש. ולא מהני קבלה בלב רק בנדר הענית בשעת מנהג, ומכל שכן בזה שמה שגומר בלבו משום חומרא אין לתת עליו שם שנוהג בחומרא זו לומר שיהא צריך להחמיר במבואר דבין המחמירין ובין המקילין אלו ואלו עושים כוונתם לנהוג חומרא זו צריך התרה ועל דרך שנחבאר [שם] בסיומן רכ"ה, וקצרתו. וממה דכתיבנא מבואר דבין המחמירין ובין המקילין אלו ואלו עושים כוונתם לשמים, אילו דעתם לפרוש משימצא. ור"ב ח"מ צ"ל ביה דהתור מתמך כל שהוא בל-חומר האפשר, ואילו משום מניעת שמחת יום טוב שלא ערב להם לחם מצה חריבה, ובפסח למי שקשה לו הלעיסה, ויש שהמחמירין יתורגו שאין אוכלים מצה כלל אחר ליל הראשון, רק אוכלים למעוררים מיני תבשילין, והרבה נמנעים לעשות כן משום שמחת יום טוב כי פתא דטעורא דלבא, ועל אילו ועל אילו שלבם לשמים קורא אני ועמך כולם צדיקים:

באר היטב

מה שאין כן במצה אפיה ועמונה מומר לעשות ממנה כל מה שזרק לעשות כל השנה עם קמח מומר לעשות ממנה אפיה, כמו שכתב סוף סימן תמ"ג. [ובבבבב הגדולה החמיר וכתב שפעם אחת אירע מכשול בדבר, הגא"א]. ועיין במנחת הגדולה סימן מ"א, [נק יעקב מ"ק טו]: [יא] ביציה. שארי יוצא מזה למה ומעכב האפיה, וקיים הארזות חיים שאסור ללגט עוקה עם זרעם מיהא טעמא, עכ"ל. ומהו ארזות נמצא נה אחר אפיהה קטנית אמת, אף על פי שאין הקטנית מממין מכל מקום משום עיכוב אפיהו ית לאסור, ט"ו [מ"ק] [ח]. אכן המ"א [מ"ק] [ח] השיג על דין זה, דכתב אבל נתן לתוכה זרעונים אינם חרים אפילו אינם כתושים שרי בדיעבד, דנדנכסין קטנים כי הלו אנו נעבד שום אפיה, מדי דהו אגמלים ואגנים קטנים שאלין לפעמים מוך המלה, ע"ש. ונראה לי שאין הנוהג דומה לזה, ודוק, מכל מקום בהפסד מרובה יש להקל. וכמו שהק יעקב [מ"ק] [ח] דלחין להממיר דיעבד, ע"ש. [אף שאין ראיה מג"א מוכהתה, דלפסח דהאגנים מסייעים נעמנס אפיה המלה, הגמ"א]:

מ"א אורח חיים ס' ג

מותר לאכול מאכלין ותבשילין וכו'. כמדומה שראיתי באחד מספרי האחרונים ז"ל המחמירים באכילת קניידלעך בפסח ותולין עצמן בדמר וזמרא דדילמא לא נאפה המצה יפה, ומדמין לה לקימחא דאבישונא דהכא [פסחים לט:], והוא טעות דבאפוי הלא קאמר כאן כברייתא לעיל שאין באין לידי חימוץ, ועוד מדרך עשיית הקניידלאך לחלמן ברותחין, ורבינו שבגולה הגאון ר' חיים מואלאזין זצ"ל, שם פניו ללכת במועד

הפסח לרבו הוא רבן ל ישראל רבינו אליהו החסיד נ"ע מוילנא לראות אם אוכל הוא קניידלך, אבל בפניו, ואמר שאין בזה שום מיחוש, ובפרט להנהיגים לחלמן ברותחים ונעשים בשומן אווז בלא מים דאו אפילו בקמח שאינו אפוי מותר, ומכל שכן אפוי ורותחין, וכן נהג הגר"ח מולאזין לאכול.

[מנחת יהודה פסחים לט:] (יא) ליוזרר לעמוד בעת אפיית המצות

כחז השו"ע [ס"ח ת"ס ב:]: הרא"ש היה משתדל במצות מלא ועומד על עשייתה ומזרז העוסקים ומסייע בהן בעריכתן וכן ראו לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו צהמלוה.

קפו

(י) מותר לאכול מאכלים ותבשילים העשויים מקמח מצות, ואין לחוש שמא נשאר מקום שלא נאפה יפה וכשיבוא במים יחמיץ, דאף שלא נאפה כל צרכו על כל פנים לא גרע מקליות שאינו מתחמיץ לט. [ע"י ש"ע ס"י תס"ג ס"ג וביאוריו

סק"ה"ב. L

קפח

(יא) להזהר לעמוד בעת אפיית המצות. והוא ז"ל היה

הוא היה משתדל במצות מלא ועומד על עשייתה ומזרז העוסקים ומסייע בהן בעריכתן וכן ראו לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו צהמלוה.

מקורות וביאורים

בקימחא דאבישונא, עכ"ל. והיינו כמש"כ רש"י שם, ואפילו בקימחא דאבישונא, שנתייבשה ונקלית בתנור כשהיא לחה עושין אותה בתנור והרי היא כאפויה, אפ"ה לא ליעבד, דילמא לא נעשית קלי כל צרכה בתנור ומחמצת בחבשיל וכי ומבואר דגם קמח קלוי לא חשיב כאפוי, אבל רבינו לא חשש לזה כמשנ"ת. מ. השו"ע שם כתב, כרמל שמהבהבין אותו באור וטוחנין אותו אין מבשלין הקמח שלו במימי שמא לא נקלה באור יפה ונמצא מחמיץ כשמבשלין אותו וכן כשמוללין הקדירות החדשות אין מבשלין בהם אלא מצה אפויה שחזרו וטחנו אותה. ורבינו שם הביא מקורו מהגמ' בפסחים מ: דלא סמכינן אקליה אלא רק על אפיה, ולפי"ז מש"כ במעש"ד דסמכינן אקליה היינו דוקא בקמח קלוי, ומש"כ בשו"ע דלא סמכינן אקליה, היינו בחיטים קלויים, וכמשנ"ת לעיל. מא. לכאורה כונתו שצריך להשגיח על עשייתן בעצמו, וכמו שכתב השו"ע [הובא בליקוטי הגר"א] דהרא"ש היה משתדל ועומד על עשייתה, וז"ל הטור [בס"י תס:]: ובעלי מעשה וחסידים מחמירין על עצמם כגאונים המחמירים ולשינ בעצמם ואופין כהדיא דאמרינן [פסחים קטו:] מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה, לכן מצוה על כל אדם להשתדל בעשיית המצות ובאפייתן וכן היה נוהג אדוני אבי

לח. לאפוקי מהנהגי'ם להחמיר ולא לאכול תבשיל ממצות, מחשש שיש בו קמח שלא נאפה וכשיבוא במים יחמיץ, ועיי' בשערי תשובה ס"י תס סק"י אריכות גדולה בענין זה. לט. מש"כ דקליות אינו מחמיץ, לכאורה כונתו למש"כ הרמב"ם [ה"ל חמץ ומצה פ"ה ה"ג] דמבשלין את הפת ואת הקמח הקלוי. ומבואר דקמח קלוי הוא כפת אפויה ואינו מחמיץ, וכתב הב"י [בס"י תסא] דהרמב"ם סובר דבקמח קלוי האש שולטת יותר מחיטים קלויים, וע"כ הגם דחיטים קלויים לא היו כאפוי, כמבואר בס"י תסג ס"ג, וברמב"ם [שם פ"ה ה"ה], אבל קמח קלוי הוא כאפוי. והביא הב"י מדברי רבינו ירוחם והסמ"ק דס"ל דגם קמח קלוי לא הוא כאפוי, ודלא כהרמב"ם, ע"ש. אבל הגר"א סובר דאין לחוש בקמח קלוי שלא נאפה, וכן ס"ל דאין לחוש לסברת המג"א [בס"י תסג סק"ד] דאפ"י להרמב"ם דקמח קלוי הוא כאפוי, מיהו קמח שעל המצה כיון שהמצה מפסקת בין הקמח והאור, אין דינו כקמח קלוי אלא כחיטים קלויים דלא סמכינן אקליה, אלא סובר הגר"א דהקמח הקלוי הוא כאפוי. והנה הרמ"א בס"י תנט ס"ו כתב דירחיק המצות מקמח כי הקמח הנדבק בהן בא אח"כ אל התבשיל ומתחמיץ, וכתב שם בביאור הגר"א [ס"ק כב], וירחיק - "אעפ"י שנקלה בתנור הקמח", כמ"ש [פסחים לט:] לא לימח אינש

↓

ואוכל אדם בדבר, אפ"י שימור פמ"ה ז' שמונה ירד"ה. ס"י תני, פ"ה ז' נט דצ"ל לבאר ימי הפסח עת הגר"א כל ד' ימי מרתם אתו זאכול כל מצה שאינה אבל באופן זיה שמיהה א: בליקוט [ד"ה ט"ב] ות שיחיקים "ת"ס ס"א נבין, והיינו יגן שימור קיים מצות לק"מ מה מעשה רב יה, דהתם זיר באופן לעיל ס"י צה שאינה י"ו הפסח, שש חמץ, דק משום ט"א לה צות מצה ז המצוה ז, היכא זפר י"הר ה כל ז' ס במצה אם הוא במצות וצ"ע.

ס"ו ת"ט ר"ג

במבואר רבינו הגר"א זצ"ל

זכרון מצוה אשו

הוציא או"ת ר"ג

או בחרי זימני, וגם כזה מוכרח הגמרא לומר הטעם דמעין קגרים או מאלא קגרים, הא לאה"כ לא הוי חזקה, ובגבירה ללא שייך טעם זה באמת אין דין קעלין בגבירה ואמאי לא נימא דמי"מ כיון דכבר הוחזק בן הלתא זימני א"כ הוי חזקה, ועכ"ה דרק היכא דאיכא גורס המסכתא אז אמרי דבהלתא זימני הוי חזקה הא לאה"כ הוי רק כמו מקרה ואין חזקה למקריים, דהל"כ אטו נימא דמי שנסע שלשה פעמים על הדרך וכל עה שנסע ירדו גשמים נימא גמי דבהלתא זימני הוי חזקה, ויש כאן חזקה דכל עה שהוא ניסע על הדרך יורד גשמים, אלא ודאי דהוה רק מקרה ואין חזקה למקריים, וכמי גמי בנידון דידן של חטים מצוקעים שנמלאים בכרי דהוי ג"כ רק כמו מקרה ולא שייך צ"י חזקה דאין חזקה למקריים, וממילא אין להחזיק ג"כ מאלא על חצירו, וכ"כ בספר מק"ה הג"ל שם דחטים מצוקעים בכרי הוי רק כמו מקרה עיי"ש [ומי"מ במדומה לי דבחי על הוי"ד צ"י הערוצת צ"י ק' כתבתי ד"ע כזה משום דאפשר גם כזה הענין של חטים מצוקעים בכרי אפשר דשייך ג"כ לומר דהוי גורס המסכתא, משום דכיון דהוא רואים שנמלאים כמה וכמה חטים שנתבקעו או שהתחילו לנמוח מראה הענין דחטים ה"י מוגחים במקום לה ורעוב, וכיון שכן שוב יש לחוש דנמלאו עוד חטים חמוצים, דלפי"ז אפשר דהענין של חטים צוקעים ומלומחים דומה ממש להענין של חולטים שצ"י פ"ד ובסי"י ק' הג"ל, ואין הדבר מוכרח אללי עדיון, אך בלאה"כ אין ראי' מהך דינא דחולטים דהוא רין לענין שגם הנשארים לריכוס בדיקה, אבל מי"מ י"ל בנידון דידן דלחחר בדדיקה אותם שאינם מצוקעים חשובי שמירה].

מה שלא דרשו צ"ש"ס ובח"כ, ומלכד זה הכי גם גבי עשירי ודאי לא נאמרו הדברים אלא באם קפץ אחד מן המניין לתוך האין מניין כיון דהוא רובא דאיחא קמן דבזה כיון דאיכא חדא דודאי פטור, לא ה"שז עשירי ודאי, אבל ברובא דליחא כיון דליכא ודאי מן המיעוט שם לא אמרי דנחמטע מן עשירי ודאי, וכמ"כ צ"ש"ס שמעתא צ"י פרק ט"ז וכן בבהבות רצ"פ על הש"ס ש"ה פ"ה עיי"ש, וכיון שכן מה שייך ענין זה לכאן שאנו דיין על אותן שאינן מצוקעות למה לא יהיו בכלל שמירה.

ג] ומה ששאל מעכ"ה עוד בדבר שה"י נובג עד עתה

שלא לאכול בכל ימו הפסח רק מלוח מחטים משומרים משעת קלירה, ועתה ראה בצ"ח צ"י ח"י דלא מקרי סייג כלל ושאר רובא לאכול נעשה מחטים שאינן משומרים אפי' התרה לה צ"י עכ"ד, ה"שזבו ולדעתו הפ"ח ה"י דר צ"ח מלוח אשר שם אינו יורד גשמים כלל כמ"כ בחורה צ"י עקב והשקיה ברגלך כגן הירק וכן בשאר ארצות החמים הסמוכים למזרים אעפ"י שיוור שם גשמים מ"מ רובא דרובא אינם יורדים רק בזמן הקצוב להם דהיינו בחדש חשון ויטסן דהיינו נוה דמבואר בקרא יורה ומלקוש וצולת זה לא שכיח כלל שירדו גשמים וכן אימרים גם עתה הנשי ארץ ישראל שהוא גם עתה שם כן, וכן הוא באופן כלל שה"י מקום מושבם של רבותינו בעלי חכמי החלמוד ולכן הוי החשש שנימא שמה ירדו גשמים על חטים בחלוש חששא רחוקה, ואין לחוש על חשש רחוק כמו שאין לריך לבדוק אחר ח"י עריפות וכל הבדוק הוא מן החמוטין, אבל אין במדינות שלנו שהגשמים מליים בכל עה, והרבה פעמים מוליכים החטים בשוק למכור או מוליכים ממקום למקום, וכינו לבינו מתרמי שיוורדים גשמים והחטים נעשים לחים ורעובים מן הגשמים והרי מבואר בגמרא בפסחים דף מ' ופסק צ"ש"ט או"ח סי' ה"ט ס"ה א' דאם יורדים גשמים על חטים אע"י דלא נחצקו וכולים להיות חמץ וא"כ בגלילות שגני שהגשמים מליים בכל עה א"כ הוי עכ"פ כמו מיעוט דשכיח וכמו בדיקת סירכות הריחא ש"נו חכמינו ז"ל לבדוק וכמו שאנו בזדקין הושטעין של החוחות שמלעטין הואיל דהוא חושבין הטרפות שבו למיעוט דשכיח, א"כ יש באמת חשש על החטים הללקחין בשוק, וראיתי בספר מנשה רב שהגאון ר' אלי ווילנר ז"ל לוח שלא לאכול במדינתנו בפסח שום מלה רק מחטים המשומרים משעת קלירה - מטעם זה - שכתבתי - דבמדינתנו דומה לסירכות הריחא דהוי עכ"פ מיעוט דשכיח שבמשך כל השנה עד הפסח ירדו גשמים, ולעיוות זה כתב שם שהגאון הג"ל הקול בקניידליך ממנחת הפיות משום דאפי' א' נראה לחוש חשש רחוק שנשאר מעט קמח מי"מ קמח שהיה בחנור חס אינו ממנין הכי דחשש זה של חטים שאינם משומרים - הוא - יותר - מהפסח - על - אכילת - קניידליך - והדומה לו כל מה שנעשה מקמח של מלה אפוייה וכן שמעתי שנהג החת"ס ז"ל שאכל כל מה שנעשה מקמח של מלוח אפוייה בפסח אבל המלות ה"י מוכרחין להיות מחטים המשומרים משעת קלירה לכן לפעמ"ד עכ"פ מי שנבג עד

ועוד בלאה"כ יש כאן גם טעם ובגבירה נומר דאין להחזיק ריעותא מאלא על חצירו שהרי באו"ח סי' ה"ט ס"ה ר' יחיאל דגון שבמחבר כל שנחייבש לגמרי וכול לא לדי חומץ, ועפ"י ה"י לריכין לקלור השמירה קודם שנתייבש לגמרי, אמנם במחש"ק שם וגם מורי במהר"ם שיק שם ושאר אחרונים הביאו דברי חשי' מעיל דדקה ותורף דבריו דכי זמן שהם עומדים בקומתם אגב דנדלי גם כשיוורדים עליהם גשמים אינם מתמליים, ועפ"י דבריו, הנה באם מולאים אחר הקלירה של שמירה אחת חטים מצוקעים, י"י דבא בקיעתם מזה, דלחחרמי דאיזה שיבלים נכפפה קומתם עד לארץ והיו שרוים בגשמים ולא ה"י מדלי ולכן נעשו מצוקעים, או ששזולת אחת ה"י מונח על גבי חצרתה עד שנעשה שם צית קיבול למי הגשמים ולכן נתחמלה, וא"כ אין מזה ראי' כלל על החטים הנשארים שהיו בקומתם, וכל אלו שה"י בקומתם י"ל ודאי דכלל שמירה נחשב, קליור הדבר לדעתו לא נהוג עלמא כמהר"ם שיק וחשי' שואל ומשיב הג"ל, וכ"מ בחשי' דבריו היים סי' ל"ט דלא כ"ל כוונתו להמעיין היטב בדבריו והגח להם לישראל מייבוסוף עליהם חומרות, ומש"כ מעכ"ה צ"ש"ט שואל ומשיב הג"ל [ואין הספר תח"י] דהעטם הוא דכמו דרשי' גבי משער בהמה עשירי ודאי - ולא עשירי ספק, ה"ה"ד לטען שימור נמי דרשי' שיהי משומר ודאי לפעמ"ד דבריו

ש"ח מגרש"ס - ח"ק א
האין נדי שמחון ארינפאל 333

חלילה לו לעזוב מנהגו ואין להשגיח על מה שמאלה מעכ"ת
 צפ"ח הנ"ל דלא מיירי בגבולות שלנו וכמו שכתבתי ל
 [ג] ומה ששאל מעכ"ת עוד אודות שהאדון שהשכיר לו
 את הגוע עם כל הווירעוהשפיע הוחנה עמו
 שאין לו רשות להשכיר לאחר וא"כ איך יתכבד צפ"ח,
 ולענין דאין בזה שום חשש שהרי מבוחר צפ"ח סי' מ"ג
 ומ"ד שכל התנאים והבטוחות הכתובין בשטרות חלוטין
 בזה בחר לשון בני אדם כמו שהוא גבי נדרים דקיי"ל
 דחלוי ברו בחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם צודאי לא
 ה"י כוונת האדון שלו שהשכיר לו העסק שלא ישכיר בפשיעות
 במקום שא"ל אלא להפקיע אחי אסור אלא כדרך
 המשכירים והשוכרים שלפעמים משכירים לאחר כדי להרוויח
 דמי שכירות, והשוכר ממנו מהעסק לגמרי בהדבר ששכר
 אצל כל שהשכירות אינו אלא להפקיע אחי אסור כמו
 בנידון שלנו דמשכיר להפקיע אסור המן וידוע כמעט
 צבירור שלאחר הפסח יחזיר העכו"ם השוכר וישכירו לו
 בחזרה ע"ז לא ה"י כוונת המשכיר בהנאי שלו וכה"ג כתב
 בחת"ם לענין מה דאינן נוחטין סעטעמפעל על מכירות
 ושכירות כאלה אף דדינא דמלכותא דינא מי"מ לא ע"ז
 היתה כוונתם דהם אינם מחשיבין זה רק למכירה של
 מצוה ולא למכירה של אמת וכן נמו בנידון של מעכ"ת נהי
 דהו מחשיבין זה ודאי למכירה וכן לשכירות גמורה כד
 של תורה מ"מ האדון שלו לא ע"ז התנה, ונמלא שמעכ"ת
 אינו עובר כלל על התנאי וידו דושי"ת.

שמעון גרינפעלד

סימן נז

סעמיהאלי י"ז. הער"ג לפ"ק.

לכבוד ידידי הרב הג' הוי"צ הושי"ה וכו' קש"ת
 מו"ה שמואל זנוויל בהנא י"י דומ"ץ בק"ק
 מונקאטש יע"א.

קבלתי מתבטו עוד הפעם דבר מליכת בורר בשבת,
 וראיתי כי מעכ"ת עוד מחזיק בדעתו צענין זה
 והנה יוכיח לו אשר לו כי לא אוכל לומר קצלו דעתי ורק
 אני מגלה דעתי בזה כי אנכי על משמתי אעמודה כי לא
 מלאחי בדברי מעכ"ת דברים של טעם שיכירו אותי לחזור
 מדעתי ולפלוטס און קן ולמבקשי האמת די לפלפל ולכתוב
 פעם אחת, ולא באתי עתה אלא בשביל אחי דברים
 חדשים שצאים עתה במכתבו מה שלא השבתי עליהם
 בארובה בפעם ראשונה והם [א] על מה שכתבתי במכתבי
 הראשון ולענין קושר ומתיר בשבת וכן לענין בורר. [לפי
 סברתי דבעינן על לעולם] חלי הכל רק במנהג העולם
 הם טועין קשר כזה לקוים אף שהוא קושר ודעתו לסתור
 אח"כ משום שלא יהי עליו אסור שבת מי"מ שוב לא
 מהני, וע"ז חולק מעכ"ת עלי וכותב להיפך דהעיקר חלי
 רר דענינו שבת דמי שבת מלאכה מותרת אחר שבת

ותמך יסודו על דברי הע"ז באר"ח סי' שיי"ז סק"א, ועל
 דברי הש"ע התניח סס, והנה אמת הדבר גם צעת
 כהיבתי ידעתי והרגשתי שלשון הע"ז עם אינה מורה בדברי
 אצל לא השגחתי ע"ז משום שכתבתי דברים נכונים ומוכרחים,
 והנה עתה פתחתי ספר ביה מאיר על האר"ח עם וראיתי
 שכתב דברי הע"ז צסי' שיי"ז הנ"ל ומשיג עליהם בחזקת
 היד שהדבר ברור צעינו דלחניויהו לדברי הע"ז, ומצינו
 ראי' נכונה ממה דכאריכו לקשור המקדה בסוף מס' שבת
 במקדה של גמי כדי שלא יהי קשר של קיימא, ולמה לא
 קשרו אף שצבל טוב ויפה רק שהי' להם לחשוב לחזור
 ולהתירו חיקף ומיד ועכ"ת דכיון שהמנהג צכה"ג להניחו
 שיהי' של קיימא אינו מושל כוונתו ויטוי"ש והוא ראי'
 נכונה ג"כ וידוע כמה אלים כחו של הגאון בעל בית מאיר
 ז"ל וכמה סברתו ישרה ואני מוסיף עוד ראי' שהרי בתוס'
 שירובין דף ל"ז ע"א ד"ה רבינו וכו' ובחולין דף ט' ע"א
 ד"ה ואיך וכו' כתבו שם ר"ח להביא ראי' דאי' לקשור
 בכל יום התפילין מחדש דחלי"ב למה מבוחר צעירובין
 דהמולא תפילין חדשים בשבת אסור להכניסם ע"י לבישה
 משום דאי' לו לעשות הקשר בשבת כרי דכיון דלריך לקשור
 מחדש בכל יום א"כ לא הוי קשר של קיימא עיי"ש, והשתא
 אי נימא בדברי מעכ"ת דחלי' במחשבתו ובכוונתו ולא
 במנהג העולם א"כ גם לדברי ר"ח הקשה לדבריו נוי
 ניהא דלמה הוא מוכרח להניח מונח התפילין במקום הפקר
 ובזיון הלא יכול להניחם ולקשור ולהשוב בדעתו שמיד
 כשיבא לביתו יחר הקשר והרי אפי' אסור דרצנן גמור
 מהירין לו שם בשביל ציון התפילין, ואין לדחות כהסברא
 שכתבתי במכתבי הראשון שלא נתבררה הל"י דהמורה עושה
 את הקשר כאלו הוא קשר של קיימא שהרי הרי"ת עכ"ח
 ל"ו ס"ל סברא שלא נתבררה הזו דא"כ איך מייחוי מכאן
 ראי' לדחות את דברי רבינו אליהו המלריך לקשור בכל
 יום דא"כ קשר שאינו של קיימא כנ"ל הרי מנו דהוי קשר
 לענין תפילין מחמת מצוה הוי קשר לענין שבת ועכ"ח דכר"ת
 לא ס"ל סברא זו, וא"כ שוב תקשה גם לדידי למה בחדשים
 אסור לחשוב כנ"ל להתיר הקשר וע"כ דכל קשר שהעולם
 עושין לקיימא חשבו של קיימא ולכן רק אי נימא בדברי
 ר"ח הנ"ל דהמורה הוא לקשור בכל יום מחדש וא"כ ממילא
 מנהג לעשות הקשר גבי תפילין על אופן זה לכן שפיר
 קשה דהיה ראוי להיות מותר הקשר של תפילין בשבת,
 ולכן מצוה מכאן ראי' לסתור דברי ר"ח, משא"כ אי נימא
 דאינו לריך לקשור בכל יום אזי לא מועיל מחשבתו שיהשוב
 להתיר הקשר, הרי ראי' מכאן דלא חלי' כלל במחשבתו,
 והכי רבועה טלפ-סוגי-דבפ-ואלו-קשרים-והדינים-צשיע
 סי' שיי"ז גבי נפקס ההבל של הדלי שיקשור באיור ומבוחר
 עם דבצבל אסור וגם חייב חטאת ולמה לא אמר ע"ה
 שיחשוב במחשבתו שיתירו חיקף אחר שידלה המים ועכ"ח
 דלא מהני כיון דעפ"י מנהגו של עולם נשאר קשר של
 ההבל גדלי לעולם חייב אפי' אם מחשבתו ה"י להתיר אותו
 מיד כנ"ל.

ומש"כ על אשר כתבתי והסברא של מני דהוי קשר לענין

אגרות אורח היים משה שעה

דהרי ע"ז כתב וקשה הדבר להתיר כיון שאחרים נהגו בהם איסור. לכן חכמי הדורות האחרונים לא רצו להוסיף לאסור עוד המינים שניתוספו אח"כ רק שא"א להתיר מה שכבר נהגו לאיסור. וכן בענין וקימעל אפשר לא היו מתחלה רגילים לוורעם במקום שזרעו מיני דגן ולא היה טעם להנהיג איסור ולכן אף אח"כ שהתחילו לוורעם במקום שזרעו מיני דגן שלכן צריכים בדיקה לא רצו לאוסרם שוב. ולכן גם הפינאטס לא אסרו בהרבה מקומות עוד מכ"ש. ובמקום שליכא מנהג אין לאסור כי בדברים כאלו אין להחמיר כדאיתא בח"י. ולאילו שיש להם מנהג ביחוד שלא לאכול פינאטס אסור גם פינאטס אבל מספק אין לאסור. ולכן שייך שיתן הכשר שלא נתערב שם חמץ ויאכלו אלו שלא נהגו בזה איסור. וכן ראיתי שנתנים הכשר על פינאטס אויל מהאי טעמא.

דחמץ מותר ואיך יהיה מצה שרויה חמור מחמץ ממש. וגם אין זה טעם כלל, דאף לגזירה דרבנן ממש לא גזרינן עוד גזירה וכ"ש לדבר שאין עליו שום איסור רק שיש שמחמירין דאין לגזור עוד גזירה לזה. ובלא טעם אינו בדין מנהג כי אף אם ינהוג אדם באיזה דבר היתר שלא לאכול אין מנהגו כלום, אלא דוקא כשיש בוה איזה חשש או שיש בוה ענין סיג ופרישות שאיתא ביר"ד סימן רי"ד הוא מנהג שאסור להתיר. ואם כוננתך על מצה שרויה בפסח, והקדמת לשאלו אף שעוד הוא קודם הימים ששואלין הלכות הפסח, הוא מנהג שאסור לאכול מכיון שנהג אדעתא לנהוג כן לעולם, ואף שבמצות שלנו שהם דקים טובא כמעט שליכא חשש כדאיתא שם בשע"ת שחומר זה יצא ממה שהיו נוהגין במצות עבות הרבה עיי"ש, מ"מ קצת חשש יש אולי גם עתה ולכן כיון שנהג בזה אסור לאכול מצה שרויה בפסח.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן סד

בענין מצה שרויה להנהגים איסור בפסח ואם יש דין מנהג למוי שנהג גם שלא לאכול אחר הפסח

ר"ח שבט תשכ"ד.

מע"כ ידידי הנכבד מו"ה משה פארקאש שליט"א.

ובדבר אם יש עצה להתיר משום שיש לו צורך בזה, הנה אם בא להשתקע במקום שנוהגין היתר ואין דעתו לחזור הותר דיש לו דין המקום שנקבע ישיבתו אף לקולא, ואם לא שינה מקומו צריך להתנהג במנהג אביו ומקומו, ואם מנהג מקומו היה ג"כ להקל ורק אביו נהג להחמיר אין הבן מחוייב להתנהג אלא אם כבר התנהג גם הבן בעצמו בגדלותו אף שהיה זה ממה שהרגילו אביו ולא מצד בחירת עצמו להחמיר. אך א"כ מסתבר דיכול להתיר בשאלה אצל חכם כדון התרת נדרים מכיון שהוא מצד שנהג בעצמו. ועיין בחו"י סימן קכ"ז ובפ"ת שם סק"ה.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן סה

בענין גזל מצה ועשאן למצה מעל ובענין גזל מים ולש בהן עיסת המצות

בדבר גזל מצה וכתשן לקמח שקורין מצה מעל שמשמע שאינו יוצא משום דלא הוי שינוי והטעם דלא נשתנה שמו דבעינן שנשתנה שם הגזילה מכה השינוי שם כדאיתא ברמ"א ח"מ סימן ש"ס סעיף ו' וכן מסיק הש"ך סק"ו ועיין בקצה"ח סק"ה שכן הוא כמעט דעת כל הפוסקים. אבל הא בעצם נשתנה השם שנקרא מצה מעהל. וצריך לומר דכיון דמוכירין גם שם המצה לא נחשב זה שינוי השם דהוא כדאיתא בבב"ק דף צ"ו בדיקלא ועביד גובי לא קני דגובי

76